

Iina Ponsa

Kai te tuutte jameihin?

Kansanmusiikkijamit innostamisen välineenä ja markkinointi-
keinoja jamikulttuurin elvyttämiseksi

Opinnäytetyö

Syksy 2013

Seinäjoen yksikkö

Kulttuurituotannon koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Kulttuurialan koulutusyksikkö

Koulutusohjelma: Kulttuurituotannon koulutusohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Sosiokulttuurinen työ (Musiikki)

Tekijä: Iina Ponsa

Työn nimi: Kai te tuutte jameihin? – Kansanmusiikkijamit innostamisen välineenä ja markkinointikeinoja jamikulttuurin elvyttämiseksi

Ohjaaja: Jussi Kareinen

Vuosi: 2013

Sivumäärä: 55

Liitteiden lukumäärä: 3

Suomalainen kansanmusiikki on jo jonkin aikaa kaivannut uutta nostetta, kuulijoita ja harrastajia. Nykyinen harrastajakunta on levittäytynyt laajasti koko Suomen alueelle, mutta heikon tunnettuuden vuoksi genren voisi luokitella alakulttuuriksi. Lisäksi kansanmusiikin ammattilaiset ovat huolissaan jamiperinteen katoamisesta.

Käsittelen työssäni suomalaisten kansanmusiikkijamien nykytilannetta jamien järjestäjän, osallistujan sekä innostajan näkökulmasta sekä pohdin, miten jamiperinnettä voitaisiin elvyttää markkinoinnin keinoin. Tilanteen kartoittamiseksi tein pienimuotoisen kyselyn jamiharrastajien keskuudessa sekä haastattelin kahta kansanmusiikin parissa työskentelevää henkilöä.

Jameihin itsekkin osallistuneena näen niissä potentiaalisia sosiokulttuurisen innostamisen elementtejä. Yhtenä osa-alueena työssäni selvitän, miten jameja voisi konkreettisesti käyttää sosiokulttuurisen työn välineenä.

Asiasanat: kansanmusiikki, jamit, sosiokulttuurinen työ, innostaminen

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: Culture

Degree programme: Cultural Management

Specialisation: Socio-cultural work (Music)

Author/s: Iina Ponsa

Title of thesis: Jam with us, won't you? – Folk music jamming in sociocultural work and tools for reinvigorating folk music jam culture

Supervisor(s): Jussi Kareinen

Year: 2013

Number of pages: 55

Number of appendices: 3

Finnish folk music is in need of conspicuousness, new listeners and enthusiasts. The range of those interested in folk music is geologically wide, yet hidden from the average person. Professional folk musicians are, in addition, concerned that, in the folk music tradition, jamming is vanishing.

The thesis is about the structure and the status quo of folk music jam sessions from different points of the view; that of an organizer, a participant and sociocultural worker. It also discusses ways of reinvigorating the folk music jam culture. A small yet inclusive survey was carried out amongst Finnish folk musicians with very different backgrounds. Interviews were also conducted with two people currently working in the folk music field.

Folk music jams have great potential for sociocultural work and part of the thesis considers ways of using this tradition within the context.

Keywords: folk music, jam sessions, sociocultural work

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuvio- ja taulukkoluetelo.....	5
Käytetyt termit ja lyhenteet	6
1 JOHDANTO.....	8
2 KANSANMUSIIKKI JA JAMIKULTTUURI SUOMESSA.....	9
2.1 Suomalaisen kansanmusiikin historiasta.....	9
2.2 Kansanmusiikin nykytilanne	11
2.3 Kaustisen Kansanmusiikkijuhlat.....	12
3 SOSIOKULTTUURINEN INNOSTAMINEN.....	16
3.1 Innostamisen historiaa	16
3.2 Innostamisen teoriasta ja tavoitteista	18
4 KARTOITUS SUOMALAISISTA JAMEISTA 2010-LUVULLA	21
4.1 Jamijärjestäjät	21
4.2 Jamikävijät.....	23
5 AJATUKSIA KANSANMUSIIKKIJAMIEN TULEVAISUUDESTA ...	26
5.1 Keinoja jamiperinteen elvyttämiseksi	26
5.2 Kansanmusiikkijamien mahdollisuuksista sosiokulttuurisen innostamisen keinona.....	29
LÄHTEET.....	33
LIITTEET	35

Kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1 Pelimannijamit Kaustisella 2012	14
Kuvio 2 Pelimannijamit Kaustisella 2013	15
Kuvio 3 SWOT-analyysi: Kansanmusiikkijamit sosiokulttuurisen innostamisen keinona.....	29

Käytetyt termit ja lyhenteet

Sosiokulttuurinen innostaminen	Ranskasta toisen maailmansodan jälkeen liikkeelle lähtenyt sosiaalipedagoginen toimintamuoto, joka pyrkii herkistämään ja motivoimaan ihmisiä osallistumaan ja tekemään itse.
Kulttuurinen demokratisaatio	Tavoitteena synnyttää kulttuurista keskustelua ja tehdä taidetta helpommin saavutettavaksi. Innostajan roolina on toimia keskustelun välittäjänä kansan ja taiteen välillä.
Kulttuurinen demokratia	Tavoittelee ihmisten osallistumisen lisäämistä ja tilannetta, jossa ihmiset itse arkielämänsä todellisina toimijoina tuottaisivat myös itse kulttuurinsa. Peruseriaate on, että kulttuuri kuuluu kaikille ja on inhimillisen käyttäytymisen rakenne.
Emansipaatio	Vapauttaminen tai vapautuminen epäitsenäisyyden tilasta, vapaan itsemääräämisen ja tasa-arvon saavuttaminen.
Jamit	Yleensä epävirallinen tilaisuus, jossa vähintään kaksi soittajaa jakaa halun soittaa yhdessä tiettyntyylistä musiikkia. Jameihin kuuluu impulsiivisuus, muistinvaraisuus, kuulonvarainen soittaminen ja kappaleiden opettelu sekä improvisaatio. Tässä opinnäytetyössä puhutaan kansanmusiikkijameista.
Pastoraali	Paimentolaisruno tai –sävellys.
Tämmäys	Pelimannimusiikin säestäminen harmoonilla.

Diatoninen laulu	Diatoniseen asteikkoon perustuva laulu. Diatoninen asteikko koostuu neljästä kokosävelaskeleesta ja kahdesta puolisävelaskeleesta.
Rekilaulu	Eurooppalaisiin tanssilauluihin pohjaava kansanlaulutyyppi. Koostuu neljästä rivistä, joista kahdessa ensimmäisessä tehdään jokin toteamus, ja kahdessa jälkimmäisessä kerrotaan henkilökohtaisesta ajatuksesta tai tunteesta.
Viraalimarkkinointi	Markkinointia, jossa viesti kulkeutuu ihmiseltä toiselle ns. puskaradion tai esim. sosiaalisen median välityksellä
Sissimarkkinointi	Epätavallista markkinointia tavoitteena tuottaa hyviä tuloksia mahdollisimman pienin taloudellisin kustannuksin, esim. flash mobit tai muut hämmennystä herättävät tempaukset julkisilla paikoilla tai sosiaalisessa mediassa
PR-toimet	Tiedotus- ja suhdetoiminta (PR, public relations)
SP-toimet	Myynninedistäminen (SP, sales promotion)
SWOT-analyysi	Albert Humphreyn kehittämä nelikenttämenetelmä, johon kirjataan analysoitavan asian positiiviset ja negatiiviset puolet organisaation sisäisten ja ulkoisten tekijöiden kannalta.

1 JOHDANTO

Musiikki on aina ollut tärkeä osa elämäni, ja kaikesta musiikkiin käyttämästäni ajasta ison siivun on lohkaissut viulunsoitto musiikkiopistossa. Klassisesta musiikista en kuitenkaan koskaan ole kokenut saavani kovin suurta iloa, vaan se on ollut välttämätön, joskin todella tarpeellinen tekniikka- ja teoriapohja muulle musisoinnille. Tutustuttuani kansanmusiikkiin ja sen harrastajiin opiskellessani kulttuurituotantoa näin kuitenkin aivan uudenlaisen puolen viulunsoitosta: joku todella nauttii siitä niin paljon, että ottaa viulun mukaansa lähtiessään illanviettoon ravintolaan ja soittaa sitä koko illan muiden samanhenkisten kanssa. Kun viimein osallistuin itse ensimmäisen kerran kansanmusiikkijameihin viulu kädessä, soitin kolme tuntia lähes tauotta – pidempään kuin kenties koskaan yhdeksän musiikkiopistovuoden aikana – ja todella nautin siitä.

Varsinaisen idean opinnäytetyölle kansanmusiikkijameista sain seurattessani jonkin Rytmikorjaamon keikan jälkeen kahden kansan- ja maailmanmusiikin parissa työskentelevän tutkijan keskustelua jamikulttuurin tärkeydestä ja sen huolestuttavasta harvinaistumisesta. Samalla tajusin jamien yhteyden sosiokulttuuriseen innostamiseen ja osallistamisen pedagogiikkaan. Suomalaiseen kansanmusiikkiin perinteisesti kuuluvaa jamikulttuuria voisi olla mahdollista hyödyntää sosiokulttuurisessa työssä, ja toisaalta innostamisen avulla voitaisiin elvyttää hiipuvaa, mutta kansanmusiikille elintärkeää jamiperinnettä. Uskon myös, että jamikulttuuri olisi innostavaa ja motivoivaa tekemistä kaikenikäisille ja -tasoisille musiikinopiskelijoille, oli kyse sitten musiikki- tai kansanopistoista, musiikkileikkikouluista tai vaikka lukion musiikinkursseista. Se on jotain, jota itse olisin ehdottomasti kaivannut viulunsoittoa opiskellessani.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää kansanmusiikkijamien tilannetta Suomessa vuonna 2013 sekä sitä, miten suomalaiselle kansanmusiikille elintärkeää jamiperinnettä voisi elvyttää sosiokulttuurisen työn avulla. Lisäksi pohdin opinnäytetyössäni kansanmusiikkijamien sosiokulttuurisia elementtejä sekä mahdollisuutta käyttää jameja innostamisen menetelmänä. Jamien nykytilanteesta otan selvä pienimuotoisella kyselyllä jamiharrastajien keskuudessa sekä haastattelemalla kahta kansanmusiikin parissa työskentelevää henkilöä.

2 KANSANMUSIIKKI JA JAMIKULTTUURI SUOMESSA

2.1 Suomalaisen kansanmusiikin historiasta

Paavo Helistö, Yleisradion toimittaja, musiikkikirjailija ja –kriitikko, haastatteli kansanmusiikin professori Erkki Ala-Könniä ohjelmassaan *Kansanmusiikki ja nykyaika* (13.11.1965). Ala-Könni antaa haastattelussa kattavan kuvauksen vanhasta kansanmusiikista:

Vanha kansanmusiikki on kuulomuistin varassa opittua ja säilytettyä perinnettä, joka esitetään huhuillen, resitoiden, rallattaen, laulaen ja soittaen. Sen tuntomerkkejä ovat ensiksikin ehtymätön muuntelu, siis toisintoja syntyy alinomaa, jatkuvasti. Toiseksi sen liittyminen käytännön elämään: kansanmusiikin funktio on praktillisessa elämässä, se palvelee häitä, juhlia ja jopa työsuorituksissakin tarvitaan sävelmistöä – siis työlauluja, loitsuja, kansanlauluja, joikuja, itkuvirsiä, soitteita, pastoraalisignaaleja ja niin poispäin.

Suomalainen kansanmusiikki on kerännyt vuosisatojen varrella vaikutteita niin idästä kuin lännestäkin (Asplund & Hako, 1981). Ennen 1000-lukua kansanmusiikki koostui pääasiassa kalevalaisesta runolaulusta eikä soittimilla ollut siinä suurta roolia.

Asplundin ja Hakon mukaan (1981) Ruotsin ja muiden Itämeren maiden vaikutus on tarttunut suomalaiseen kansanmusiikkiin länsirannikon ruotsinkielisen asutuksen kautta ja sekoittunut kalevalaisen laulutyylin kanssa. 1600-luvulta eteenpäin Suomeen levisivät luterilainen virrenveisuu, säkeistörakenteiset balladit ja ihmishuhde-aiheiset rekilaulut. Harvan asutuksen vuoksi kansanmusiikin alueelliset erot jäivät kuitenkin merkittäviksi.

Helistön (1981) mukaan 1600-luvulla myös viulu ja klarinetti rantautuivat Suomeen, ja niiden soitto levisi nopeasti klassisen musiikin piiristä kansanmusiikkiin ja samalla myös erilaiset kansantanssit kuten polska, polkka, valssi ja jenkka valtasivat Suomesta jalansijaa. Etenkin Länsi-Suomessa suosiota saivat myös erilaiset tanssi-sikermät, kuten purpurit ja katrillit.

Teollistumisen myötä kansanmusiikissa tapahtui muutoksia 1860-luvulta alkaen. Asplundin ja Hakon (1981) mukaan kansainvälisen kaupan ja liikenteen vilkastuttua Helsinkiin perustettiin musiikkiopisto vuonna 1882, järjestöharrastaminen yleisty ja toi talonpoikaiskulttuuriin muun muassa seuraintalot, soittokunnat ja harrastajanäyttämöt, jotka kehittivät . 1800-luvulla tämmäys-instrumentti, harmooni, saapui Suomeen, harmonikka toi tullessaan uudenlaisia tansseja ja kalevalainen laulutyyli siirtyi pikkuhiljaa itään jättäen tilaa diatoniselle, riimilliselle kansanlaululle, kuten rekilauluille. Asplund ja Hako (1981) toteavat, että vielä 1800-luvulla kansanmusiikilla oli tärkeä rooli käytännön elämässä esimerkiksi karjakutsujen, nuotanvetolaulujen ja muiden työlaulujen muodossa.

Yhteiskuntarakenteen ja käytännön elämän muuttuessa teollistumisen seurauksena suullinen perinteenjakaminen väistyi kirjojen ja nuottien tieltä (Asplund & Hako, 1981). Kansanlaulut löytyivät hengellisten kappaleiden ohella kansakoulun kirjoista, ja nuorisoseurat ylläpitivät tanhuperinnettä. Asplundin ja Hakon mukaan 1920-luvulla Suomeen saapunut elokuva- ja ravintolamusiikki vei tilaa kansanperinteeltä, niiden perässä jazz ja myöhemmin nykyaikainen populaarimusiikki.

Helistön (1973) mukaan 1960-luvun lopussa ja 1970-luvun alussa kansanmusiikista tuli muodikasta, aiheeseen liittyviä ohjelmia tuli radiosta ja televisiosta yhä enemmän ja kansanmusiikin harrastajamäärä lisääntyi. Kaustisen kansanmusiikkijuhlien perustaminen oli selvä merkki positiivisesta muutoksesta kansanmusiikin suosiossa, ja pienemmät festivaalit seurasivat perässä. Kansanmusiikkiryhmiä perustettiin samaan tahtiin kuin populaarimusiikin kentällä, ja niitä päätyi myös suuren yleisön suosioon. Helistön mukaan Kaustisen Purppuripelimannien levyä myytiin ensimmäisten Kaustisen kansanmusiikkijuhlien jälkeen 20 000 kappaletta kahdessa vuodessa – siis yhden kultalevyn verran. Purppuripelimannit perustettiin 1940-luvun lopulla ja se soitti alun perin vanhaa häämusiikkia. Konsta Jylhä oli mukana alusta lähtien, ja myöhemmin yhtye ottikin repertuaariinsa Jylhän omia sävellyksiä.

Erkki Ala-Könni teki 1960-luvulla urauurtavaa tutkimustyötä kansanmusiikin saralla lähes ainoana Suomessa (Saha, 1996). 1975 perustettu Kansanmusiikkiinstituutti ja 1983 perustettu Sibelius-Akatemian kansanmusiikin osasto ovat nos-

taneet kansanmusiikin tutkimuksen ja opetuksen tasoa ja pitävät sitä yllä edelleen (Lindström, 2010).

1970-luvulta lähtien niin kutsutun uuden aallon kansanmusiikissa on ollut tyypillistä, että muusikot soittavat avoimesti omia sävellyksiään ottaen niistä sekä kunnian että maksettavat rojalit (Helistö, 1973).

2.2 Kansanmusiikin nykytilanne

Puhuttaessa nykysuomalaisesta kansanmusiikista asiaan vihkiytymätön ajatellee ensimmäisenä edelleen 1960-luvun Letkajenkkaa tai tuttua hanurikappaletta, Säkijärven polkkaa. Se on kyllä osa totuutta, mutta vain pieni murto-osa – kansanmusiikilla on 2010-luvulla laajalle levittäytynyt ja aktiivinen harrastajakunta Suomessa. Siitä huolimatta kansanmusiikkikulttuuri jää valtaväestölle tuntemattomaksi.

Mari Koppisen kirjoittamassa artikkelissa (Helsingin Sanomat, 14.1.2013) perinteisesti rock-musiikistaan tunnettu Timo Rautiainen toteaaakin Baltic Crossing-yhtyeen keikasta näin:

Olin ihan että jumalauta, onko tämä kansanmusiikkia. En ollut ikinä ennen kuullut sellaista. -- Olen täysin varma, että tavalliset ihmiset innostuvat tästä musiikista, jos he vain saavat tilaisuuden.

Suomessa tämän päivän harrastajat soittavat ja kuuntelevat niin vanhaa ja perinteistä kuin uutta ja moderniakin kansanmusiikkia. 2010-luvun alun suosituimpina suomalaisina artisteina ja yhtyeinä voidaan pitää ainakin norjalais-suomalaista Friggiä, tamperelaista jouhikkotaiteilija Pekko Käppiä, vähärivisiä haitareita soittavaa Antti Paalasta, Tsuumi Sound Systemia ja Hehkumoa – vain muutamia mainitakseni.

Kansanmusiikin tueksi on perustettu valtakunnallisia yhdistyksiä, kuten Kansanmusiikkiliitto ja pääasiassa Helsingissä toimiva Perinnearkku ry, sekä tutkimus- ja kehittämisorganisaatioita kuten Kansanmusiikki-instituutti.

Erilaisia kansanmusiikkitapahtumia järjestetään joka puolella Suomea käytännössä vuoden ympäri. Yksittäisiä laadukkaita ja kansainvälisiä konsertteja löytyy satoja, ja kymmenet festivaalit kokoavat samaan pakettiin taas satoja yhtyeitä. Suurimpina puhtaasti kansanmusiikkiin keskittyneistä kesäfestivaaleista voidaan pitää Kaustisen Kansanmusiikkijuhlia, joilla kävi noin 34 500 festivaalivierasta vuonna 2013, (Kaustisen Kansanmusiikkijuhlien kävijämäärä lähti nousuun, 2013) ja Haapavesi Folkia jolla oli noin 10 500 kävijää vuonna 2013 (25-vuotias festivaali aikuistui arvokkaasti, 2013). Lisäksi maan suurin folkloren talvitapahtuma Folklandia kerää joka vuosi laivallisen harrastajia ja ammattilaisia risteilemään Itämerelle. Folklandialla jaetaan vuosittain erilaisia tunnustuksia, kuten Vuoden Kansanmusiikkilevy-palkinto.

Suomalainen kansanmusiikki siis elää edelleen, sillä on uskollisia harrastajia ja vannoutuneita faneja, sitä sävelletään, soitetaan, levytetään ja kuunnellaan, mutta silti asiaan vihkiytymätön ei näe sitä juuri missään.

2.3 Kaustisen Kansanmusiikkijuhlat

Tein päättöharjoitteluni Kaustisen Kansanmusiikkijuhlilla, joka on Suomen vanhin ja yksi Pohjoismaiden suurimmista kansanmusiikkifestivaaleista. Kaustisella toimii myös Kansanmusiikki-instituutti, jonka kanssa olen tehnyt yhteistyötä tämän opinnyöteen osalta. Tässä kappaleessa avaan hieman festivaalien historiaa, perinteitä ja käytäntöjä.

Viljo S. Määttä lä kertoo kirjassaan *Kaustisella kivetkin soi – Toimintaa ja tapahtumia festivaalivuosien varrelta 1968-2002* (2005) ajatuksen kansainvälisistä kansanmusiikkijuhlista Kaustisella lähteneen metsänhoitaja Matti Palon kirjoituksesta, jolla hän osallistui maakunnan hyvinvointia taloudellisesti ja kulttuurisesti edistäviä ideoita hakevaan kilpailuun vuonna 1965. Palo oli vierailut aiemmin Walesissa Llangollenin kansanmusiikkijuhlilla, ja näki kansanmusiikin olevan Keski-Pohjanmaalle tärkeä voimavara (Määttä, 2005). Keski-Pohjanmaan Matkailuyhdistys tarttui ideaan kahta vuotta myöhemmin ja neuvottelut Kaustisen kunnan kanssa aloitettiin lokakuussa 1967, ja ensimmäiset Kaustisen Kansanmusiikkijuhlat järjestettiin 18.-21.7.1968.

Läpi 46-vuotisen historiansa Kaustisen kansanmusiikkijuhlien tärkein osa-alue on ollut pelimannit. Suurin osa festivaalien ohjelmasta koostuu tänä päivänä harrastajapelimanneista ja erikokoisista pelimanniryhmistä; vuonna 2013 Kaustisen kaikkiaan 3400:sta esiintyjästä pelimanneja, laulajia ja tanssijoita oli 3080. Pelimannit ilmoittautuvat esiintymään juhlille etukäteen, tällöin he saavat korvaukseksi ohjelmaan merkityistä esiintymisistään vapaan pääsyn juhlille koko viikoksi sekä subventoidun majoituksen ja ruokailun. Pro Kaustinen ry:n toiminnanjohtaja Sini Keränen (14.11.2013) mukaan festivaaliorganisaatio haluaa välttää selkeää jaottelua ammattimuusikoiden ja harrastajapelimannien välillä ja säilyttää konserttien kirjon monipuolisena kokonaisuutena ilman kyseisiä määritelmiä. Kuten sitaatti Pro Kaustisen vuosikertomuksesta 2013 (Keränen, 14.11.2013) toteaa:

Kaustisella kaikki ovat pelimanneja.

Saha (1996) toteaa kansanmusiikin professori Erkki Ala-Könnin kuvailleen pelimanni-käsitettä seuraavasti:

Pelimanni tarkoittaa alkuaan kuulomuistin varassa ilman nuotteja ohjelmistonsa taitavaa kansansoittajaa, aikaisemmin nimenomaan viulunsoittajaa.

Omien, ohjelmaan merkittyjen esitystensä lisäksi pelimanneja ja kaikkia festivaalikävijöitä ylipäättään kannustetaan *puskasoittoihin* (Kuvio 1 ja kuvio 2). Puskasoitot ovat nimensä mukaisesti spontaaneja esiintymisiä tai yhteissoittoja ympäri festivaalialuetta ja sen ulkopuolella. Määttä (2005) käsittelee puskasoittoja ja niiden välttämättömyyttä "Kaustisen hengen" säilyttämiseksi ja lainaa festivaalikävijä Risto Ala-Ikkelää:

Kesän 1973 juhlilla oli mukana myös Eero Piirto ja silloin ajattelin, että yhteislaulujen paikka on nyt ja tässä. Sanoin Eerolle, että pistetään laulut käyntiin. Tuumasta toimeen ja kohta oli ympärillämme kansan joukko, joka innolla osallistui yhteislauluun. Jossain vaiheessa vuosien varrella tuli mukaan yhteiseen laulantaan suomalaisten kansanlaulujen taitaja Ahti Pekkala, jonka kanssa meille on muodostunut jo vuosikymmenten perinne yhteisistä yhteislaulutuokioista muun yleisön kera. Vapaamuotoisista yhteislauluhetkistä on näyttänyt tulleen suosittu yleisön osallistamisen muoto. Ei ole pahemmin haitannut, vaikka männyn alla olevassa katoksessa on laulettu ja soitettu välillä kahden ryhmän yhtäaikaisessa laulannassa ja eri lauluja. Kolmas ryhmä on laulanut laulujaan toisessa katoksessa.

Keräsen (14.11.2013) mukaan Kaustisen kansanmusiikkijuhlien organisaatio pitää tärkeänä pelimannitradition ja sille sopivan foorumin ylläpitämistä, sillä vuosisatoja vanha perinne on suomalaisen, uniikin kulttuuri-identiteetin tärkeä rakennuskivi. Koska vanhassa muodossaan tupien nurkissa ajanvietteenä sitä ei enää esiinny, tradition pitää elääkseen ja kehittyäkseen etsiä uusia, vaihtoehtoisia kanavia. Kaustisen perustehtävänä ja tavoitteena on auttaa pelimanniperinnettä ja kansanmusiikkia pysymään osana monikulttuurista nyky-yhteiskuntaa.

Kuvio 1 Pelimannijamit Kaustisella 2012

Kuvio 2 Pelimannijamit Kaustisella 2013

3 SOSIOKULTTUURINEN INNOSTAMINEN

3.1 Innostamisen historiaa

Leena Kurjen (2000) mukaan innostamisella on juuret kahdessa eri suuntauksessa: ranskankielisessä (*animation socioculturelle*) joka yleisesti tunnustetaan selkeämmin innostamisen alkulähteeksi ja anglosaksisessa (*community development*) joka puolestaan on yhteisöjen kehittämiseen tähtäävä sosiokulttuurinen näkökulma. Saksalaisella kielialueella ei kuitenkaan innostamisesta puhuta erikseen lainkaan, vaikka toiminta on sielläkin samaa. Esimerkiksi englanninkieleessä ei myöskään ole termiä, joka vastaisi ranskan ja espanjan *animation*-sanaa.

Kurjen (2000, 11) mukaan sosiokulttuurisen innostamisen käsite on saanut alkunsa Ranskassa toisen maailmansodan jälkeen. *Éducation populaire*-liike pyrki elvyttämään natsimiehityksen tallomat demokraattiset arvot kouluttamalla työväestöä ja järjestämällä vapaa-ajan toimintaa. Kuitenkin vasta 1960-luvulla innostaminen kehittyi Kurjen mukaan varsinaisesti ammatiksi, jolloin toiminta alkoi levitä Unescon kautta ranskaa puhuvilla alueilla Eurooppaan ja Kanadaan. Keväällä 1968 Ranskassa opiskelijat, koululaiset ja työläiset mellakoivat muun muassa mielenosoitusvapauden, opintosisältöjen ja työpalkkojen puolesta – tämän johdosta muodostui uusi, emansipaation tähtäävä pedagogiikan suuntaus, toteaa Kurki.

Samaan aikaan *educación popular*-liike alkoi levitä myös Latalaisessa Amerikassa, tosin alusta lähtien paljon radikaalimpana kuin Ranskassa (Kurki, 2000, 12). Siellä yhdeksi tärkeimmistä innostamisen uranuurtajista nousi brasilialainen Paulo Freire. Freire loi vapautuksen kasvatustieteen metodologian (*educación liberadora*), jonka tavoitteena on radikaali sosiaalinen muutos.

Freire opiskeli lakia, filosofiaa ja psykologiaa ja työskenteli ensin portugalin kielen opettajana, sittemmin sosiaalitoimen piirissä (Kurki, 2000, 36-37). Dialogisen metodin kehittäminen alkoi Freiren todetessa, ettei hänellä ollut kommunikaatiokeinoja työskennellessään todella köyhien ihmisten parissa. Kurjen (2000, 37) mukaan 1960-luvulla Brasiliassa uudistusliikkeet ajoivat muun muassa äänioikeutta. Äänioikeus edellytti lukutaitoa, ja kuitenkin jopa vain kolmasosa väestöstä osasi lukea.

Kurjen mukaan Freiren kehittämän metodin avulla lukutaidottomat oppivat lopulta lukemaan 45 päivän kuluessa. Työ tämänkaltaisten uudistusten hyväksi johti lopulta Freiren 70 päivän vankilatuomioon ja sen jälkeen maanpakoon – vankeuden ja Chilessä viettämänään aikana hän kirjoitti teoksensa *La educación como práctica de la libertad*, englanniksi *Education as the Practice of Freedom*. Uransa aikana Freire on toiminut Kurjen mukaan luennoitsijana mm. Harvardin yliopistossa 1960-luvun lopussa ja myöhemmin ympäri maailmaa saavuttaen 40 kunniatohtorin arvoa, kasvatustieteiden asiantuntijana Kirkkojen Maailmanneuvostossa, kasvatustieteiden opettajana sekä koulutoimenjohtajana Sao Paulossa.

Freiren luomaa sosiaalipedagogiikan linjausta kutsutaan vapautuksen pedagogiikaksi. Sen kaava on kaksivaiheinen: ihmisen täytyy ensin tulla tietoiseksi kohtaan, josta epäoikeudenmukaisuudesta tai epäkohdasta ja tehdä muutos tilanteeseen omalla toiminnallaan (Kurki, 2000; 38-39). Freire ei pyrkinyt filosofiallaan antamaan valmiita vastauksia, vaan keskeisenä tekijänä on ihmisen oma tiedostaminen ja toimiminen.

Kurjen (2000, 47-48) näkemyksen mukaan innostamiselle on kehittynyt kaksi selkeästi erilaista linjausta: Euroopassa erityisesti ranskankielisillä alueilla vallalla oleva *éducation populaire*, jonka pyrkimyksenä oli alunperin kouluttaa ja sivistää työläisväestöä, ja joka myöhemmin on kehittynyt innostamiseksi vapaa-ajan ja kulttuurin parissa. Latinalaisen Amerikan *educación popular* on puolestaan hengeltään poliittisesti tavoitteellista innostamista ja kasvatustyötä. Yhteistä sekä näille kahdelle linjaukselle että kaikille innostamisen muodoille ylipäätään on perustavoite: saada ihmiset osallistumaan ja toimimaan omien etujensa ja tavoitteidensa puolesta.

3.2 Innostamisen teoriasta ja tavoitteista

Kurki (2000, 67-69) kirjoittaa ranskalaisen pitkän linjan innostajan Jean-Claude Gilletin kehittämästä teoriasta, jonka mukaan innostaminen jakautuu luonteensa mukaan *kylmään ja kuumaan maailmaan*.

Kylmässä maailmassa innostamisen tavoitteena on korjata sosiaalisesta epätasavaruudesta juontuvat epäkohdat yhteiskunnassa nojaten järkeen ja rationaalisuuteen. Kurjen mukaan kylmän maailman innostaja pyrkii saamaan aikaan muutoksen, mutta keskittyy vain toimintaan unohtaen tasa-arvo-ongelmien taustalla olevat syyt.

Kuumassa maailmassa mennään puolestaan syvemmälle, ja se on luonteeltaan paljon pohdiskelevampi ja taistelevampi kuin kylmä maailma (Kurki 2000, 67-69). Kuumassa maailmassa pyritään saamaan ihmiset itse muutoksen aikaansaajiksi, liikkeellelajittajiksi sekä pohtimaan ja analysoimaan yhteiskunnan tilaa ja toiminnasta saamia kokemuksia.

Sekä kylmä että kuuma maailma ovat tarpeellisia innostamisen maailmassa, toinen on joissain tilanteissa tarkoituksenmukaisempi kuin toinen (Kurki 2000, 67). Tavoitteet ovat molemmissa tapauksissa samat.

Kurjen (2000, 54) mukaan sosiokulttuurisen innostamisen tavoitteista puhuttaessa esille nousee kaksi käsitettä: *kulttuurinen demokratisaatio* ja *kulttuurinen demokratia*.

Kulttuurinen demokratisaatio pyrkii kaventamaan kuilua väestön erilaisten kulttuurinkäyttäjärühmien välillä (Kurki 2000, 58). Siihen liittyy ajatus siitä että kulttuuri tavoittaa vain osan väestöstä – tämä käsitys saattaa tosin keskittyä niin sanottuun korkeakulttuuriin unohtaen erilaiset alakulttuurit, joten käsitteessä piilee yleistämisen tai jopa elitismin vaara. Kurjen (2000, 58) mukaan kulttuurinen demokratisaatio on kuitenkin välttämätön askel ennen kuin voidaan puhua kulttuurisen demokratian tavoittelemisesta. Käytännössä kulttuurisen demokratisaation tavoite on tuoda kulttuuria, erityisesti tietyille kansanryhmille vaikeasti lähestyttävää korkeakulttuuria, lähemmäs ihmisiä. Suomalaisen kansanmusiikin tapauksessa voidaan kenties puhua samankaltaisesta tilanteesta, kuin esimerkiksi klassisen musiikin tai

opperan kohdalla: valtaosa väestöstä kokee tämänkaltaisen kulttuurin kuuluvan ”jollekin muulle”.

Käsitys kulttuurisesta demokratiasta puolestaan sisältää ajatuksen yksilöstä paitsi kulttuurin kuluttajana, myös sen aktiivisena luojana. Kulttuurinen demokratia ei käsitä kulttuuria asiana joka tarjoillaan taiteilijoilta kansalaisille, vaan ympäristönä, jossa yksilö tekee itsenäisiä päätöksiä, katsoo ja kuuntelee, muodostaa omia mielipiteitä ja osallistuu itse monimuotoisesti luomisprosessiin. Kurki (2000, 59) toteaa kuitenkin kulttuurista demokratiaa kuvaavan parhaiten juuri sanan *osallistuminen* – se on aina innostamisen metodologinen lähtökohta.

Lisäksi innostamisen tavoitteisiin liittyy aina ajatus ja tavoite muutoksesta vallitsevissa olosuhteissa. Kuten aiemmin on todettu, yksi innostajan tehtävistä on herättää huolestuneisuutta ja saada ihmisjoukko toimimaan kohti yhteistä päämäärää ja muutosta parempaan (Kurki 2000, 59). Tarkoituksena on herättää ihmisissä heidän sisäinen motivaationsa toimia jonkin asian eteen, ja kasvattaa sitä niin että he lopulta myös toimivat itsenäisesti. Innostaja siis pyrkii käytännössä tekemään lopulta itsensä tarpeettomaksi.

Innostaminen on jokaisessa historian vaiheessa ollut tärkeää toimintaa; niin valankumouksellisessa Ranskassa kuin köyhässä Brasiliassakin se sai lopulta aikaan merkittäviä uudistuksia muun muassa sananvapauden ja ihmisoikeuksien saralla. Vaikka nykypäivän Suomessa innostaminen ei kuljekaakaan käsikynkässä politiikan kanssa – ainakaan yhtä tiukasti kuin 1900-luvun lopun Euroopassa ja Latalalaisessa Amerikassa – sille löytyy täällä tarvetta kulttuuri-, nuoriso- ja kasvatustyössä. Tämän päivän ihmisen on kenties vaikea innostua mistään, kun tarjonta ylittää kysynnän. Innostamisesta on suuri apu myös syrjäytymisen vastaisessa sosiaalityössä; innostaja (ja samalla, parhaassa tapauksessa, koko toimintaan osallistuva ryhmä) pyrkii luomaan ihmiselle olon siitä, että hän on hyvä, taitava, tervetullut ja rakastettu. Niin tunteva ihminen haluaa toimia itse ja tehdä hyvää myös muille.

Kun on saanu aina alottaa kaiken alusta

ei oo näkyny tyhjän paperin kauhua

Kaikki kel on sakset osaa leikata

jos mokaatte, kukaan ei muista sitä huomenna

Kannattaa kokeilla itsensä häpäisyä

siihen ei kuole, kokeilin, oon vielä hengissä

Tehkää ite kaikki ihan alusta

niin se on ajankuva päiväkuva hetkenkuva omakuva

(Paula Vesala 2012: Tytöt)

4 KARTOITUS SUOMALAISISTA JAMEISTA 2010-LUVULLA

4.1 Jamijärjestäjät

Valmistelin jameja järjestäville kansanmusiikkiaktiiveille ja järjestöjen edustajille kyselyn koskien heidän järjestämiään kansanmusiikkijameja, niiden nykytilannetta, rakennetta ja mahdollisia kehittämisen paikkoja.

Kysymykset:

1. Kuinka pitkään olette järjestäneet jameja?
2. Kuinka usein ja missä jameja on?
3. Millainen on jamien rakenne? Kuka niitä vetää?
4. Kuinka paljon jamit vetävät osallistujia? Mitkä asiat vaikuttavat osallistujamääriin?
5. Mitä jameissa soitetaan ja kuka siitä päättää?
6. Millaisia sääntöjä tai lainalaisuuksia jameihin liittyy?
7. Millaista palautetta olette saaneet osallistujilta?
8. Mitä kehitettävää jamitoiminnassa on?

Näiden kysymysten lisäksi vastaajilla oli mahdollisuus vapaaseen sanaan jameihin tai kyselyyni liittyen.

Toteutin kyselyn sähköpostitse ja Facebookin kansanmusiikki- ja jamiyhteisöjen välityksellä. Sähköpostitse lähetin kyselyn 23 kansanmusiikkiyhdistykselle. Vastauksia tuli niukanlaisesti, kymmenkunta, mutta niistä sai hyvin käsityksen varsin monenlaisista näkökulmista.

Aktiivisesti tai puoliaktiivisesti kansanmusiikkijameja järjestää tällä hetkellä muun muassa Perinnearkku ry Helsingissä, Truba ry Kokkolassa, Viriä! Seinäjoella, kulttuuriyhdistys Karkee Jyväskylässä ja Kaikenlaisen Musiikin yhdistys Musiikki ry Kaustisella. Myös muita jameja järjestäviä yhdistyksiä ja tahoja on, joskin niiden jamitoiminta ei välttämättä ole kovin säännöllistä tai tarkasti organisoitua. Jamikulttuurille tyypillisesti epäviralliset ja spontaanit jamit ovat paljon yleisempiä, ja niitä

järjestetään milloin missäkin: puistoissa, kodeissa, ravintoloissa ja esimerkiksi erilaisten tapahtumien yhteydessä.

Kaikille yleisille jameille yhteistä on, että niihin saa osallistua kuka tahansa. Eri asia, luonnollisesti, on kaveriporukan yksityinen jमितilaisuus vaikkapa jonkun kotona. Varsinaisia soitinrajoituksia ei ole, mutta instrumenttien on sovittava genreen.

Joissain jameissa on ennalta määrätty vetäjä, joka pitää huolen jamien yleisistä järjestelyistä, toivottaa soittajat ja yleisön tervetulleiksi, mahdollisesti juontaa ja usein päättää, mitä kappaleita soitetaan. Usein jamit ovat kuitenkin niin vapaamuotoiset, että kaikki osallistujat voivat ehdottaa kappaleita soitettavaksi tai jopa vain alkaa soittaa niitä, jolloin muut yhtyvät soittoon tunnistettuaan kappaleen. Jamit voivat syntyä, jos samassa tilassa on kaksi henkilöä, jotka jakavat halun soittaa yhdessä samantyylistä musiikkia.

Hiljaisena sääntönä jameissa on, ettei omia kappalemielityksiään saa pakolla ”jyrätä” soitettavaksi, vaan kaikkien ehdotuksia tulee kuunnella. Usein kuitenkin soittajan vahvalla persoonalla on suuri merkitys; ujoimmat eivät välttämättä uskalla ehdottaa omia mielikappaleitaan, vaikka se olisikin sallittua ja jopa toivottavaa.

Jameja järjestäviltä tahoilta kysyttäessä lähes kaikki nimesivät yhdeksi kehityksen paikaksi tiedottamisen; uusia soittajia toivotaan mukaan riippumatta paikkakunnasta. Myös ajatus pohjoismaisen kansanmusiikin ”ilosanoman” levittämisestä elää vahvasti alan toimijoiden mielissä. Tiedottamista käsittelem kappaleessa 5.1.

4.2 Jamikävijät

Jamikävijöille valmistin erilliset kysymykset, joiden tarkoituksena oli selvittää kävijöiden omaa harrastuneisuutta sekä mieltymyksiä jamien suhteen. Kysely toteutettiin Facebookin jami-yhteisöjen *Nykyiset ja tulevat jamiklassikot* sekä *Finland jam sessions* kautta. Kysymykset olivat:

1. Oletko kansanmusiikin harrastaja, opiskelija vai ammattilainen?
2. Mitä soitat? Kauanko olet soittanut?
3. Kuinka aktiivisesti käyt jameissa?
4. Millaiset ovat hyvät jamit?
5. Mitä kehitettävää jameissa on?

Sain vastauksia hyvin monenlaisilta jamiharrastajilta. Oman arvioni mukaan yksi aktiivisimmista ja innokkaimmista ”jamikävijätyypeistä” on kansanmusiikin opiskelija, ja suuri osa kysymyksiini vastanneista olikin juuri opiskelijoita. Kansanmusiikkia voi Suomessa opiskella päätoimisesti esimerkiksi Helsingissä Taideyliopiston Sibelius-Akatemialla, Joensuussa Karelia-ammattikorkeakoulussa ja Ala-Könni-opistossa Kaustisella.

Toinen suuri kansanmusiikkia harrastava ryhmä löytyy suurista ikäluokista, eli vuosina 1945-1949 syntyneistä. Se onkin ymmärrettävää, sillä tämän ikäiset ovat olleet nuoria aikuisia 1970-luvulla, kun kansanmusiikki oli suosionsa huipulla. Heidän kohdallaan kansanmusiikkiin siis saattaa liittyä nostalgisia tunteita – toisaalta on varmasti myös niitä, jotka ovat ”löytäneet” genren vasta myöhemmällä iällä.

Vastaajien joukossa oli monipuolisesti myös eri instrumenttien edustajia. Yleisimpiä soittimia suomalaisissa kansanmusiikkijameissa ovat viulu, mandoliini, kitara, erilaiset haitarit, harmooni ja kontrabasso. Usein jameissa on kuitenkin mukana myös jokin erikoisempi soitin, kuten huuliharppu, pimpparauta, ruotsin kansallissoitin avainviulu, hurdy-gurdy eli kampiliira, banjo, mandola, bozouki tai oma suosikini ja koko ajan yleistyvää ukulele – ja tätä listaa voisi jatkaa pitkään. Moni erikoi-

sempi akustinen soitin sopiikin jameihin ja tuo niihin jopa tervetullutta vaihtelua, vaikkei sitä alunperin olisi juuri suomalaiseseen kansanmusiikkiin tarkoitettukaan.

Jameissa käydään vaihtelevaan tahtiin: aktiivisimmat kuukauden tai kahden välein, suurin osa muutaman kerran vuodessa piikin painottuen kesään ja festivaaleihin. Aktiivisuuteen vaikuttavat ainakin oman ajankäytön jakautuminen, ystäväpiiri ja festivaalit, mutta kenties suurin yksittäinen tekijä on asuipaikkakunta ja sen kansanmusiikkitoimijoiden aktiivisuus. Eräs irlantilaista kansanmusiikkia enimmäkseen soittava jamikävijä kertoi vastauksissaan, että kävisi mielellään useammin jameissa, mutta hänen paikkakunnallaan sellaisia ei järjestetä; jamittelu rytmittyykin festivaalien mukaan. Sama henkilö totesi vastauksissaan myös, että osallistuisi mielellään vaihteeksi skandinaavisen kansanmusiikin jamisessioihin, muttei ole onnistunut löytämään tietoa, missä ja milloin sellaisia järjestetään. Tämä kertoo jonkin verran kansanmusiikkijameihin liittyvän tiedotuksen tehottomuudesta – vaikka kiinnostus ja kysyntä on olemassa, informaatio ei silti välttämättä tavoita potentiaalisia jamiosallistujia.

Mielipiteisiin hyvistä jameista vaikuttaa paljon osallistujan status kansanmusiikin parissa: harrastajat ja vähemmän soittaneet toivovat, että jameissa olisi selkeä johtaja tai jami-isäntä, kun taas opiskelijat, ammattilaiset ja pitkään harrastaneet ovat enemmän mieltyneitä spontaaneihin jameihin, joissa kukaan yksittäinen henkilö ei ole määräämässä soitettavia kappaleita. Tämä liittyy olennaisesti jamien haastavuustasoon; aloittelijoille selkeä johtaja, johon tukeutua, takaa mahdollisimman matalan osallistumiskynnyksen, kun taas suvereenille soittajalle on tärkeää pystyä itse aktiivisesti vaikuttamaan jamien kulkuun. Pitempään soittaneet ovat siis innostamisen kuuman maailman mukaisesti todellisia toimijoita, kun taas vasta-alkajat kylmän maailman mukaan vain osallistujia (lisää aiheesta kappaleessa 5.2).

Moni vastaajista toteaa, että sekä pienessä että isossa jamiporukassa on hyviä puolia. Isoissa jameissa mennään koko ajan eteenpäin eikä kappaleiden ehdottaminen kaadu vain yhden osallistujan harteille. Toisaalta tämä voi siltä, ettei kappaleisiin ehditä paneutua tai uusia kappaleita opetella. Pienen ryhmän jameissa puolestaan voidaan soittaa lähempänä toisia, sovittaa kappaleita lennossa monipuolisemmin ja perehtyä tarkemmin uusiin kappaleisiin. Haastattellessani Kaustisen

kansanmusiikkijuhlien taiteellista tuottajaa Antti Järvelää (15.11.2013) hän totesi myös, että suomalaisissa jameissa pitäisikin soittaa kappale läpi useampaan kertaan kuin nykyään – tämä takaisi paremman mahdollisuuden oppia uusia kappaleita jamien aikana.

Kaikki jamikävijät pitävät tärkeänä mahdollisimman monipuolista soitinkirjoa jameissa. Soittimia tulisi olla niin melodioiden soittamista kuin tämmäystäkin (eli komppaamista tai säestämistä) varten. Toisaalta myös yksin melodiasoittimilla, kuten usealla viululla, on mahdollista saada aikaan hyvät jamit, kun taas pelkillä komppi- ja rytmisoittimilla se ei aina onnistu. Lisäksi esimerkiksi liian äänekkäs ja mahdollisesti epärytmisessä soitettava perkussiosoitin ei luonnollisesti ole toivottu vieras jameissa.

Kysyttäessä, mitä jamitoiminnassa tulisi kehittää, moni vastasi toivovansa jameihin lisää laulua ja tansseja. Esimerkiksi Ruotsissa kansanmusiikkijameihin kuuluu olennaisena osana tanssi, mutta Suomessa se on jäänyt jostain syystä unohdukseen, samoin kuin laulu. Järvelä (15.11.2013) totesi, ettei laulua ja tanssia lähtökohtaisesti pitäisikään erottaa jamikulttuurista. Suomalainen kansantanssi on kuitenkin nykyisin varsin koreografia-orientoitunutta (Järvelä, 15.11.2013), ja esimerkiksi valssin ja jenkan vapaa tanssiminen saatetaan yhdistää pikemmin tanssilavoihin kuin jamien yhteyteen. Mitä laulamiseen tulee, osa melodiasoittajista saattaa kokea laulajien dominoivan jameja, ja laulajat puolestaan kokevat itsensä helposti ulkopuolisiksi, ellei laulettavia kappaleita ole tarpeeksi. Selvää on, että aktiivisesti jameihin osallistuvien asenteita on muutettava, jotta kehitystä jamien sisällön suhteen voisi tapahtua.

Toinen toivottu ja tärkeä kehittämiskohde jamikulttuurissa on tiedottaminen. Sitä käsittelem lisää kappaleessa 5.1.

Tämän kappaleen loppukaneettina toimikoon mukailtu lainaus useammasta kuin yhdestä jamikyselyn vastauksesta kysymyksen ”Mitä jamitoiminnassa tulisi kehittää” kohdalla:

Enemmän jameja!

5 AJATUKSIA KANSANMUSIIKKIJAMIEN TULEVAISUUDESTA

5.1 Keinoja jamiperinteen elvyttämiseksi

Emme me täällä tajua, kuinka hienoa musiikkia ja tanssia sekä makeita soittimia meillä on hyppysissämme. Pikemminkin naureskelemme niille. Kansanmusiikki esitetään mainoksissa ja sketseissä aina sankarit sukkahousuissa-tyyppisenä junttina hassutteluna.

Näin toteaa Mari Koppinen Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa 10.7.2013. On totta, että suomalaiset eivät ensinnäkään tunne kansanmusiikkiaan, eivätkä toisekseen arvosta sitä niin kuin se ansaitsisi tulla arvostetuksi, toisin kuin esimerkiksi Irlannissa, jossa maan perinteinen musiikki edelleen tunnetaan laajasti ja sitä voi kuulla lähes missä tahansa, suomalaiset ovat valitettavan vähän kiinnostuneita omasta traditiostaan.

Kansanmusiikkijamit ovat perusluonteeltaan osallistava tilaisuus, ja niitä voisikin olla mahdollista käyttää osana kansanmusiikin markkinointia, erityisesti viraali- tai sissimarkkinoinnista puhuttaessa. Jamit toimisivat hyvin esimerkiksi osana tiedotustilaisuuksia tai promootiotapahtumia, joiden tarkoituksena on markkinoida vaikkapa tulevia festivaaleja. Vaihtoehtoisesti niitä voisi hyödyntää sissimarkkinoinnin elementtinä, esimerkiksi järjestäen spontaanit (tai siltä vaikuttavat) jamit yllättävässä ympäristössä ja kannustaen ohikulkijoita liittymään seuraan – kuunnellen, tanssien, laulaen tai jopa soittaen.

Arto Juurakon, Juhani Kauhasen ja Ulla Öhagen kirjasta Kulttuurista liiketoimintaa (2012, 94-97) löytyy esimerkki suhdeverkostojen käyttämisestä uuden kansanmusiikin tapahtuman markkinoinnissa. Suurin osa esimerkissä määritellyistä tapahtuman kohderyhmistä toimisi myös yleisemmin kansanmusiikkia markkinoidessa. Niitä voidaan kutakin lähestyä, Juurakkoa, Kauhasta ja Öhagea (2012, 96-97) mukaillen, seuraavasti:

1. Nuoret, jotka etsivät valtavrasta poikkeavia musiikkielämyksiä sekä muu nuoriso

Nuoriso viettää oletettavasti aikaansa kaupungin nuorisotiloilla. Näin ollen nuorisotilalla tapahtuva PR- ja SP-toiminta tavoittaa ikäluokan edustajia tehokkaasti (Juurakko & Kauhanen & Öhage 2012,95-97). Muita luonnollisia kanavia nuorten tavoittamiseksi ovat koulu sekä nykyaikana internet ja sosiaalinen media. Käytännön markkinointitoimia voivat siis olla julisteet, flyerit ja suoramyynti kouluilla ja nuorisotiloilla sekä erilaiset kilpailut ja arvonnat nuorisotiloilla ja sosiaalisessa mediasa. Koska sosiaalisen median vaikutus nuorten elämässä on nykyään valtava, siihen kannattaa mielestäni panostaa erityisesti luomalla esimerkiksi Facebook-, Twitter- ja Instagram-tilit. Näiden ylläpitäjänä tulisi olla henkilön, joka tuntee sekä genren, sosiaalisen median käyttäytymismallit että nuorten ajatus- ja trendimaailman – liian aikuismainen ote päivityksiin vie helposti uskottavuuden, ja sitä voi olla äärimmäisen vaikea saada takaisin (kts. SWOT-analyysi edellisellä sivulla: tekopirteän mielikuvan uhka).

2. Varttuneempi väki, joiden keskuudesta voidaan olettaa löytyvän kansanmusiikista kiinnostuneiden perusjoukon

Juurakon, Kauhasen ja Öhagen (2012, 95-97) mukaan varttuneempaa väkeä on haastavampaa tavoittaa kollektiivisesti yhdestä fyysisestä paikasta kuin nuorisoa. Toisaalta he lukevat nuoria enemmän esimerkiksi paikallislehtiä sekä muuta perinteistä printtimediaa, mikä tekee niistä hyvät kanavan tämän kohderyhmän tavoittamiseksi. Näiden lisäksi kaupungin tapahtumat, messut sekä muut kansanmusiikitapahtumat ovat hyviä markkinointiväyliä. Toisaalta yhä vanhemmat käyttävät aktiivisesti sosiaalista mediaa, joten senkään merkitystä markkinoinnissa ei pidä unohtaa, joskaan se ei ole yhtä tärkeässä roolissa kuin nuorison kohdalla. Myyntityö on tehokasta normaalien myyntikanavien, kuten internetin ja lipunmyyntipisteiden välityksellä.

3. Musiikin opettajat, muusikot ja muut musiikin ammattilaiset tai sen parissa työskentelevät (journalistit, tuottajat jne.) sekä musiikin opiskelijat

Lähtökohtaisesti voidaan olettaa, että musiikin parissa työskenteleviä ja opiskelevia yhdistää yleinen, syvempi kiinnostus alaa kohtaan (Kauhanen & Juurakko & Öhage 2012, 95-97). Toinen, tärkeä yhdistävä tekijä ovat alan julkaisut printti- ja verkkoversioina sekä ainakin opettajat ja opiskelijat tavoittavat koulujen omat julkaisut. Tämä kohderyhmä on myös helpommin tavoitettavissa fyysisessä paikassa (esim. Koulujen tilat, keikkapaikat, musiikkialan liikkeet) kuin edellinen ryhmä. Lisäksi näen tärkeänä tiedonkulun väylänä ”puskaradion” alan toimijoiden sisäpiirissä. Tähän kuuluu olennaisena osana myös sosiaalisessa mediassa tapahtuva tiedonjako.

4. Suuri yleisö

Suuri yleisö lienee näistä neljästä kohderyhmästä haastavin. Kohderyhmä voisi Juurakon, Kauhasen ja Öhagen mukaan kiinnostua kansanmusiikista ainakin uteliaisuuden, uuden harrastuksen etsimisen tai vapaa-ajan vieton kautta. Kollektiivinen tavoittaminen on vaikeaa, mutta käytännössä suurelle yleisölle toimivat samat viestintäkanavat kuin varttuneemmalle väelle: kaupungin tapahtumat, paikallisjulkaisut sekä printtinä että verkossa sekä normaalit myyntikanavat. Rahallisesti arvokkaat palkinnot motivoivat parhaiten osallistumaan kilpailuihin.

5.2 Kansanmusiikkijamien mahdollisuuksista sosiokulttuurisen innostamisen keinona

Mietin ensimmäisten jamieni jälkeen kahta asiaa: ensinnäkin minun pitäisi todellakin soittaa enemmän ja toiseksi olen onnistunut haalimaan ympärilleni todella mukavia ihmisiä. Yleinen olotila oli innostunut ja onnellinen, ymmärsin kuinka hieno harrastus minulla on ja halu harjoitella enemmän ja kehittyä siinä kasvoi valtavasti. Oman kokemukseni takia halusin pohtia mahdollisuuksia hyödyntää kansanmusiikkijameja sosiokulttuurisessa innostamisessa.

Perusteellakseni näkemykseni kansanmusiikkijamien sosiokulttuurisesta aspektista tarvitsen pohjalle sosiokulttuurisen innostamisen teoriaa. Tein SWOT-analyysin kansanmusiikkijameista sosiokulttuurisen innostamisen keinona (Kuvio 3).

Kuvio 3 SWOT-analyysi: Kansanmusiikkijamit sosiokulttuurisen innostamisen keinona

<p>Vahvuudet</p> <p>Ei suorituspaineita Luovaa tekemistä Musiikin rentouttava ja ryhmäyttävä vaikutus Kansanperinne-aspekti, historiallinen kiinnostavuus</p>	<p>Heikkoudet</p> <p>Osallistujan omattava jonkinasteinen soittotaito Osallistujan kynnys soittaa/laulaa muiden läsnä ollessa</p>
<p>Mahdollisuudet</p> <p>Rennon ilmapiirin luominen Hierarkkisten suhteiden murtaminen Kannustaminen yhdessä tekemiseen Esiintymisjännityksen lievittäminen Ryhmäyttäminen, uusien ihmissuhteiden muodostuminen Hyvää oloa myös jamien jälkeen</p>	<p>Uhat</p> <p>Jamien tuntemattomuus Soittotaidottoman osallistujan ulkopuolisuuden tunne Osallistujan huono kokemus omasta soittotaidostaan Ennakkoasenteet kansanmusiikkia kohtaan</p>

Sisäisiä vahvuuksia löytyi jo miettimättäkin paljon. Kannustava ilmapiiri, kaikki soittaa -asenne ja luova tekeminen tekevät jo lähtökohtaisesti jameista loistavan mahdollisuuden innostua ja tavan innostaa. Jameissa on samaa henkeä kuin improvisaatioteatterissa: moka on lahja jota ei tarvitse pelätä koska kaikki mokaile-

vat, ja mokille saa jopa hyvässä hengessä nauraa. Spontaanius on vahvasti läsnä, kukaan ei tiedä varmasti mitä seuraavaksi tapahtuu, ja tällainen positiivinen jännitys murtaa hierarkian ja yhdistää ryhmää. Musiikki, ja nimenomaan kansanmusiikki, tuo jameihin kiinnostavan kulttuurisen ja historiallisen näkökulman, joka tuo hyvää mieltä ja herättää kiinnostusta. Koska jameissa soitetaan yhdessä eikä kukaan varsinaisesti esiinny muille, kynnyks mukaan lähtemiseen on matalampi, ja tällainen varovainen esilläolo auttaa lievittämään esiintymisjännitystä.

Huonoista puolista nousi ensimmäisenä mieleen osallistujien soittotaidon merkitys. Jameissa kun on tarkoitus soittaa yhdessä, osallistujan olisi hyvä ymmärtää jonkin soittimen päälle edes vähän. Soittotaidottomien kohdalla vaarana onkin, etteivät he osallistu toimintaan ja tuntevat itsensä sen takia ulkopuolisiksi, jolloin tilanne ei palvele innostavaa ajatusta ja ryhmäytymistä. Jameissa on kuitenkin teoriassa mahdollista myös laulaa, soittaa jotain helpommin omaksuttavaa soitinta kuten pimpparautaa tai tanssia, vaikkakin käytännön toteutus näiltä osin ontuu vielä. En kuitenkaan koe että soittotaidottomuudesta muodostuisi kuitenkaan ylitsepääsemätöntä ongelmaa.

Haasteina nousi esille myös jamien tuntemattomuus ilmiönä sekä ennakoasenteet kansanmusiikkia kohtaan. Kansanmusiikki voidaan nähdä vanhanaikaisena tai ”kuivana”, ja juuri tästä syystä pohdin seuraavassa kappaleessa, millä tavoin sociokulttuurista työtä voisi hyödyntää kansanmusiikin imagon kiillottamisessa. Toisaalta juuri tällaisten ennakoasenteiden jälkeen positiivinen kokemus hyvää oloa uhkuvasta, edelleen ajankohtaisesta musiikista voi tuntua voimakkaammalta.

Madridilainen J.V. Merino on luokitellut innostamiselle kaksi päätavoitetta (Kurjen, 2000, mukaan):

- ”Herätetään henkiin elämää siellä, missä sitä ei ole”
- ”Tuetaan ja saadaan liikkeelle niitä kykyjä, jotka ovat jo olemassa”

Kurjen (2000, 23) mukaan ensimmäinen näistä tavoitteista, henkiin herättäminen, luetaan erityisesti ammatillisen innostajan tehtäväksi. Tarkoituksena on luoda liikettä ja levottomuutta tilaan jossa sitä ei ole, herättää kiinnostusta ja huolestuneisuutta ympärillä tapahtuvasta ja halua toimia itse tilanteen parantamiseksi. Toinen

tavoite, olemassa olevien kykyjen tukeminen, sopii Kurjen mukaan paremmin myös vapaaehtoisena toimivan innostajan työnkuvaan, vaikkakin molemmat ovat läsnä aina innostamisesta puhuttaessa. Jälkimmäisen tarkoituksena on auttaa innostettavia löytämään, uudelleenlöytämään tai tunnistamaan omat kykynsä ja voimavaransa ja arvostamaan ja käyttämään niitä.

Jos tarkastellaan näitä innostamisen tavoitteita, löydetään suoria yhtymäkohtia tavoitteettomiin, harrastuspohjaisiin kansanmusiikkijameihin.

Innostamisen on tarkoitus herättää elämää siellä, missä sitä ei ole.

Jameissa tämä tarkoittaa mahdollisesti kokonaan uuden musiikkigenren esilletuomista ja tunnetuksi tekemistä uusille kuulijoille. Esimerkiksi ravintolassa tai muussa julkisessa ympäristössä järjestettävät jamit ovat tehokas ja toimiva markkinointikanava, sillä ne tavoittavat osallistujien lisäksi myös satunnaisia kuulijoita. Positiivista mielikuvaa ohikulkijoille luo tällöin osallistujien mielentila; ”heillä on hauskaa, kansanmusiikki kuulostaa ja näyttää hauskalta.” Kansanmusiikin tunnettuus ja ihmisten mielenkiinto omaa kansanperinnettä kohtaan kasvaa.

Kuten totesin aiemman SWOT-analyysin yhteydessä, jameissa vallitsee hyvin suvaitsevainen ja itsensä ilmaisemiseen kannustava ilmapiiri. Aloittelijat otetaan vastaan ilolla ja ystävällisesti ohjastaen; ei kuitenkaan niin, että vasta-alkaja tuntisi oloaan huonoksi tai osaamattomaksi. Yrittäminen on siis matalan kynnyksen takana, ja onnistumisen tunteen saavuttaminen helppoa. Näin kasvatetaan osallistujan rohkeutta olla esillä, ja esiintymisjännitys hävenee. Vaikutus heijastuu myös myöhempään elämään ja kasvattaa itse itseään, kunhan prosessi on saatu liikkeelle. Samalla jamit tukevat aloitteellisuutta ja itsenäistä toimintaa, sekä toivottavasti lisäävät myös aktiivista kansanmusiikin harrastajakuntaa niin soittajien kuin kuuntelijoidenkin muodossa.

Innostamisen on tarkoitus tukea ja saada liikkeelle niitä kykyjä, jotka ovat jo olemassa, vaikka ne olisivatkin heikot ja tiedostamattomat.

Omaan kokemuspohjaani perustuen löydän vähintään kolme ryhmää, joihin voitaisiin kohdistaa tällaisia tavoitteita kansanmusiikkijamien suhteen.

Unohtuneiden kykyjen uudelleenlöytäminen on juuri se, mitä jamit parhaimmillaan saavat aikaan esimerkiksi vanhojen pelimannien kohdalla. Mielestäni jamit olisivatkin mainio konsepti vietäväksi esimerkiksi palvelu- ja vanhainkoteihin: monet niiden asukkaat ovat elämässään soittaneet jotain instrumenttia ja muistelevat mielellään niin vanhaa iskelmää kuin kansanmusiikkiakin. Jamit toisivat tervetullutta vaihtelua ja mielekkäitä virikkeitä laitospelämään.

Moni soittaa lapsena ja nuorena jotain instrumenttia erilaisissa opistoissa, yksityisillä tunneilla tai itsenäisesti opiskellen. Tutkintojen jälkeen tai opiskelu- ja työelämän alkaessa soitto saattaa kuitenkin jäädä taka-alalle ja unohtua vuosiksikin. Jamit ovat turvallinen ja miellyttävä ympäristö tällaisille henkilöille kaivella muistin kätköistä melodioita, sormituksia ja sointuja, ja innostavat pitämään soittimen käden ulottuvilla jamien ulkopuolellakin.

Kuten johdannossa totean, musiikkiopistomaailma ei ollut minulle kaikkein motivoivin oppimisympäristö. Oman kokemukseni perusteella monella opiston kasvatilla on sama ongelma myös tänä päivänä. Jamit ovat hierarkiasta ja rutiineista vapaa tapahtuma, joista harjoittelulle voi saada muitakin ”porkkanoita” kuin tulevat tutkinnot tai matineat. Jameissa voi soittaa myös samanikäisten kanssa porukassa. Klassisen musiikin puolella orkesterit tietenkin tarjoavat myös yhteissoiton mahdollisuuden, mutta jamit ovat vapaamuotoisempi tilaisuus, ja kuten sanottua, niissä ei tarvitse huolehtia mokaamisen mahdollisuudesta. Olen varma, että jamit voisivat tarjota muusikonaluille sitä kuuluisaa ”soittamisen riemua”, jota vuosia samanlaisena jatkuva tekniikan ja tyyli-lajien harjoittelu ei välttämättä anna.

Kansanmusiikkijamit ovat lähes poikkeuksetta erittäin hauskoja, mukaansatempaavia ja erityisen lämminhenkisiä tapahtumia. Saman ajatuksen voi lukea lähes jokaisesta kyselyni vastauksesta ja kuulla lähes jokaisen jamiharrastajan puheesta. Yksi jamien perusajatus on, että kuka tahansa saa tulla mukaan, soittaa lähes mitä tahansa instrumenttia omien taitojensa mukaan ja ehdottaa tiettyihin viitekehäisiin soveltuvia kappaleita yhdessä soitettavaksi. Kansanmusiikkijamit ovat mielestäni hyvä mahdollisuus innostaa erilaisia ihmisiä, saada heidät kiinnostumaan omasta kulttuuriperinnöstään ja kokemaan puhdasta musiikin ja soittamisen riemua.

LÄHTEET

- Asplund, A. Ja Hako, M. (toim.). 1981. Kansanmusiikki. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 366.
- Helistö, P. 1965. Kansanmusiikki ja nykyaika. [Radio-ohjelma]. Yleisradio, 13.11.1965.
- Helistö, P. 1973. Finnish Folk Music. Helsinki: Finnish Music Information Centre.
- Hyvinvointikatsaus 1/2012. 12.3.2012. Suuret ikäluokat eläkeiässä. [Verkkoartikkeli]. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavana: http://www.stat.fi/artikkelit/2012/art_2012-03-12_001.html?s=0
- Juurakko, A. & Kauhanen, J. & Öhage, U. 2012. Kulttuurista liiketoimintaa. Vaasa: Waasa Graphics Oy.
- Järvelä, A. 2013. Taiteellinen tuottaja. Pro Kaustinen ry. Sähköpostihaastattelu 15.11.2013.
- Kaustisen Kansanmusiikkijuhlien kävijämäärä lähti nousuun. 2013. . [Verkkosivusto]. Pro Kaustinen ry. Saatavana: <http://kaustinen.net/270-kaustisen-kansanmusiikkijuhlien-kavijamäärä-lähti-nousuun>
- Koppinen, M. 2013. Yöttömän yön valssi. [Verkkolehtiartikkeli]. Helsingin Sanomat 10.7.2013. Saatavana: <http://www.hs.fi/paivanlehti/paakirjoitukset/Yöttömän+yön+valssi/a1373339364114?src=haku&ref=arkisto%2F>
- Kurki, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen – Muutoksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino.
- Keränen, S. 2013. Tuottaja-toiminnanjohtaja. Pro Kaustinen ry. Sähköpostihaastattelu 14.11.2013.
- Lindström, A. 2010. "Täytyy omalta pieneltä osaltaan estää oman kulttuurin rappio!" – Suomalainen kansanmusiikki perusopetuksessa opettajien kertomana . Sibelius-Akatemia, musiikkikasvatuksen koulutusohjelma. Tutkielma.
- Määttä, V.S. 2005. Kaustisella kivetkin soi – Toimintaa ja tapahtumia festivaalivuosien varrelta 1968-2002. Kaustinen: Kansanmusiikki-instituutti. KIJ 57.
- Näreharju, J. & Westerholm, S. 1980. Tietoa tämmäyksestä. [Verkkoartikkeli]. Kansanmusiikki, 2/1980. Saatavana: <http://www.kansanmusiikki-instituutti.fi/pdf/KM2-80-3.pdf>

Saha, H. 1996. Kansanmusiikin tyyli ja muuntelu. Kaustinen: Kansanmusiikki-instituutti. KIJ 39.

25-vuotias festivaali aikuistui arvokkaasti. 4.7.2013. [Verkkootikkeli] Haapavesi Folk. Saatavana: <http://www.haapavesifolk.com/uutiset/25-vuotias-festivaali-aikuistui-arvokkaasti>

LIITTEET

Kysymykset kansanmusiikkijamien järjestäjille

Kuinka pitkään olette järjestäneet jameja?

- Perinnearkun organisoituja jameja olen ollut järjestämässä eri paikoissa varmaankin vuodesta 2003 tai 2004 asti. Perheen perustamisen myötä aktiivitoiminta on vähentynyt. Tämän lisäksi tykkäämme kaveriyhteisössä järjestää spontaaneja jameja muutamien päivien varoitusajoilla, tätä on tapahtunut pauttiarallaa koko 2000-luvun ajan.
- Yhdistys (Perinnearkku) on järjestänyt jameja perustamisestaan lähtien vuonna 2006 - itse olen ollut toiminnassa mukana vuodesta 2008.
- Olen ollut kutsuttuna (Sibelius-Akatemia, Sjk) pitämässä tangojamit.
- Kaksi vuotta.

Kuinka usein ja missä jameja on?

- Perinnearkku ry järjestää jameja noin kuukausittain vakiopubissa, joka tällä hetkellä on Black Door Iso-Robertinkadulla. Tämän lisäksi jamitellaan usein tiettyinä säännöllisinä aikoina: esim. vapunpäivänä Ullanlinnanmäellä, Seurasaarella juhannuksena, Puistokarkelot-tapahtuman jälkeen, ym. Tähän päälle kohdassa 1 mainitut spontaanimmat jamisessiot.
- N. kerran kolmessa viikossa, Black door –pubissa.
- Omani pidin ravintola Kultaisessa Kulauksessa, mukana olen ollut samaisessa paikassa sekä Ravintola Mallaskoskella.
- Pari kertaa kuussa. Corner's Pubissa Kokkolassa.

Millainen jamien rakenne on? Kuka niitä vetää?

- Huomioitavaa on, että käsittelen tässä nyt julkisia jameja, enkä vaikkapa ihmisten kodeissa tapahtuvia privaatteja sessioita, jotka tapahtuvat pitkälle saman kaavan mukaan, poikkeuksena se, ettei "kuka vain" voi tulla mukaan. Julkisten jamien rakenteeseen kuuluu seuraavia asioita.

- paikka jossa voi soittaa häiritsemättä muita / häiriintymättä soittaessaan
- samanhenkiset soittajat (min. 2 kpl) jotka jakavat halun soittaa tietynlaista ohjelmistoa. Tämä voi olla sovittuna etukäteen tai se voidaan sopia "paikan päällä".
- mielestäni hyvissä jameissa ei ole vetäjää, vaan kaikilla osallistujilla tulee olla mahdollisuus ehdottaa tai opettaa uusia kappaleita. Joskus kuitenkin jameihin nimitetään tai nakitetaan "jami-isäntä/emäntä" tai pari. Tällä tavalla varmistetaan, että soitto varmasti soi - uusilla jमितulokkailla voi esim. olla suurempi kynnys alkaa soittamaan tai aloittaa uusia kappaleita.
- Alussa bändi, sen jälkeen jamit. Jameja vetää paikallaolevat vakisoittajat. Järjestämme myös vapaamuotoisia jameja välillä, joissa ohjelmaa ei ole.
- Varasin nipun nuotteja, soittelin kavereitani ns. Housebandiksi. Lisäksi illan aikana ilmaantui satunnaisia esiintyjä. Kuka niitä vetää? Omani hoidin minä.
- Jami-illan vetäjä on vastuussa illasta. Kansanmusiikkijamit ovat hyvin vapaa muotoiset. Niissä soitto alkaa jonkun aloittaessa soittamisen, johon sitten muut yhtyvät. Kuka tahansa saa tulla soittamaan.

Kuinka paljon jamit vetävät osallistujia? Mitkä asiat vaikuttavat osallistujamäärään?

- Perinnearkku ry:n jameissa osallistujia on ollut mainitusta kahdesta varmaankin kahteen-kolmeen kymmeneen. Osallistumisintoon vaikuttaa hyvin moni satunnainen asia: ketä sattuu olemaan paikkakunnalla, onko ennen jameja ollut jotakin muuta tapahtumaa, jne.
- n. 20-30 henkeä parhaimillaan. Pienimmät omat jamit ovat 5 hengen luokkaa. Osallistujamäärään vaikuttavat sää ja ajankohta - kaikki samat, jotka vaikuttavat konsertteihinkin
- Silloin oli 10 henkilöä jamittelemassa. Yhtäaikaan samassa kapakassa ollut karaokelaulukilpailu vei väkeä alakertaan.

- Illoissa on keskimäärin 50-100 ihmistä yleisössä. Soittajia jamiehin riittää paljon. Soittajia on keskimäärin 10-20 hlöä.

Mitä jameissa soitetaan ja kuka siitä päättää?

- Kansanmusiikkigenren jameissa on usein löyhästi sovittu "maateema" - esim. irlanti/kelttimusiikki, tai pohjoismainen/suomalainen musiikki. Perinnekun jameissa on tarkoitus soittaa pääasiassa pohjoismaista sävelmistöä (jamat ovat kulkeneet englanninkielisellä termillä "nordic folk jam session") mutta soitetussa sävelmistössä on myös kappaleita esim. Brittein saarilta, Pohjois-Amerikasta, Ranskasta ja Balkanilta. Nyrkkisääntönä voisi olla, että jamat pyritään pitämään monipuolisina, kuitenkin niin että painotus on pohjoismaisessa musiikissa. Kuka sitten päättää? Kaikilla jamiosallistujilla on oikeus aloittaa uusia kappaleita ja se on myös toivottavaa. Usein jamien kokoonpano määrää kappaleita - muutamalla soittajalla on suosikki, joka halutaan yhdessä soittaa, tai opettaa/opetella uusi kappale. Tai jameissa on "vieras" esim. ulkomailta, ja ohjelmisto myötäilee niitä kappaleita, mitä hän osaa. Usein muutama aktiivinen soittaja aloittelee kappaleita, mutta mitään sääntöjä tähän ei ole, tilanne ratkaisee.
- Jamihittejä ja opetellaan uusia biisejä. Jokainen jamittelija saa aloittaa biisin ja jos muut siihen liittyvät se soitetaan. Sen kummempia päätöksiä ei asiaan liity.
- Musiikin päättää jamien vetäjä. Myös jameihin tuleva saattaa tuoda mukanaan kappaleita
- Kansanmusiikkijameissa kappaleen aloittaja päättää mitä soitetaan. Kappaleen aloittaja voi olla kuka tahansa. Jameissa soitetaan suomalaista kansanmusiikkia laidasta laitaan ja myös folk-musiikkia ympärimaailman.

Millaisia sääntöjä tai lainalaisuuksia jameihin liittyy?

- Edellä mainittu "kaikki saavat ehdottaa kappaleita" on tärkeä. Toisaalta toinen, "lausumaton" sääntö on, että jamien dominoiminen omilla kappaletoiveillaan ei ole suotavaa (poikkeuksena tilanne, jossa kukaan muu ei ha-

lua/uskalla/osaa aloittaa tai ehdottaa uusia kappaleita). Samoin "vääran-tyylisten" kappaleiden soittoa tai toivomista jameissa ei katsota hyvällä ja sen katsotaan pilaavan jamien tunnelman. On tapauskohtaista, mikä on vääran-tyylinen kappale, mutta esim. ikivihreiden iskelmien tai popkappaleiden soitto ei useinkaan ole perusteltua. Joskus hankalan tilanteen luo lyömä- tai komppisoittimen mukana jameihin saapunut henkilö, jonka soittotaito ei ole kehuttava (tai esim. perinteisten tahtilajien ja rytmien tuntemus heikko), ja kovaääninen, kenties epätahdissa soiva soitin vaikeuttaa muiden soittajien soittamista. Tällaisissa tilanteissa on vain toimittava diplomaattisesti - mielestäni ei ole suotavaa esim. kehoittaa henkilöä lopettamaan tai poistumaan jameista, mikäli hän käyttäytyy mukavasti. Kohtelias vaihtoehto on tässä tilanteessa pyrkiä valitsemaan kappaleita, mitä olisi mahdollisuus soittaa "ki-vuttomasti" yhdessä. Epäkohtelias vaihtoehto on soittaa tällainen henkilö "ulos" jameista soittamalla monimutkaisia ja vaikeita kappaleita. Jamietiket-tiin siis kuuluisi myös osata arvioida omaa soittotaitoa ja sen suhdetta mui-den soittajien taitoon sekä soitettavan musiikin tyylihin ja toimia sen mu-kaisesti. Jos on aloittelija, voi aivan hyvin pyytää josko jamitoverit opettaisi-vat muutaman yksinkertaisen menevän kappaleen, tai pyytää kappaleita soitettavaksi hieman hitaammin (kuitenkaan keskeyttämättä jo soitettavaa kappaleita).

- Biisi soitetaan n. 4 kertaa läpi tai pidemmästi, jos soittajat innostujat. Ja-meissa on myös kirjottamattomat käyttäytymissäännöt, joita useimmat nou-dattavat. Näihin sääntöihin kuuluu mm. se, että kuunnellaan muiden soitta-jien ehdotuksia eikä tuutata aina päälle. Kirjoittamat kohteliaisuussäännöt siis siihen miten biisejä ehdotetaan ja jameihin osallistutaan.
- Jaa, a. Jami-isäntä tietustelee ja sopii soittajien kanssa. Yleensä osaavat soittajat ovat nöyrää väkeä ja ymmärtävät ilman lainalaisuuksiakin toimia yhteisen hyvän eteen.
- Kansanmusiikkijameissa usein vahvimmat persoonat päättävät useamman biisin aloituksesta. Jameissa toistuvat usein samat menevät kaikkien tyk-käämät kappaleet. Uusien soittajien on helppo tulla mukaan, koska samaa kappaletta soitetaan useamman kerran.

Millaista palautetta olette saaneet jamiosallistujilta?

- Koska jamit ovat omasta mielestäni "henkilökohtainen" jokaisen soittajan prosessi ja jami tilanne syntyy soittajien myötä emme saa palautetta itse soittotilanteen organisoinnista. Ihmiset tekevät jamit. Yleinen konsensus kuitenkin lienee, että jamit ovat toivottuja tapahtumia. Huonoa palautetta tulee, jos järjestelyt tökkivät jotenkin (esim. tilavaraus on epäonnistunut tai lupaukset vaikkapa edullisemmasta tuopista eivät pidäkään).
- Hyvää.
- Aina on ollut tyytyväistä väkeä.
- Osallistujat ovat pitäneet todella paljon jameista. Paikka ja kellonaika ovat olleet mieluisia.

Mitä kehitettävää jamitoiminnassa on?

- Olisi mukava saada jameihin enemmän soittajia myös "omien piirien" ulkopuolelta, jotta pohjoismaisen kansanmusiikin ilo leviäisi laajemmalle.
- Uusia jamittelijoita saisi aina tulla lisää.
- Säännöllisyys ja tiedottaminen. Teemaillat ovat mielestäni hyvä ratkaisu.
- Olemme tuomassa kamu-jameihinkin bändin aloittamaan jamit, jolloin jameille tulee mukavampi aloitustapa.

Vapaa sana

- Itse nautin jamisoitannasta suunnattomasti ja monella tasolla ja jamit ovat ehkä syy, miksi soitan kansanmusiikkia. Erityisenä mainintana haluaisin sanoa, että kansanmusiikkijameissa (ja esim. juuri Perinnearkun jameissa) tarjoutuu soiton harrastajalle ainutlaatuisia tilaisuuksia. Genren parhaat artistit, tai siis ne, jotka pitävät jamittelusta, käyvät jameissa aika ajoin, ja tällöin aloittelijallakin voi olla mahdollisuus päästä soittamaan jonkun alan kotimaisen (tai miksei ulkomaisenkin) legendan kanssa. Tätä mahdollisuutta ei oikeastaan ole missään muussa musiikin genressä. Hyvistä jameista vie-

lä: Tietenkin on tärkeää, että jameissa kohtaavat juuri soittoporukan taitotaso ja keskinäiset intressit. Kansanmusiikin osalta on kuitenkin se hieno puoli, että samoissa jameissa voi olla monen tasoisia soittajia, varmaotteisempien soittajien "viedessä" musiikkia eteenpäin. Omalta osaltani siis toivoisin hyviltä jameilta vielä sen, että siellä olisi ainakin muutama vähintään oman tasoinen soittaja (mikä se oma taso sitten onkin), ja samoin, että vähintään muutama soittaja pitäisi samantyyppisistä kappaleista kuin mistä itse pitää.

Kysymykset kansanmusiikkijamien kävijöille

Oletko kansanmusiikin a. harrastaja, b. opiskelija, c. ammattilainen?

- A/C. Katson olevani harrastajapelimanni, mutta soitan muutamassa yhtyeessä myös "ammattimaisesti" vaikka elantoni tulee muusta työstä. Lisäksi toimin aktiivisesti tapahtumajärjestäjänä ja taustavaikuttajana.
- C. Ammattilainen
- B. Opiskelija
- Harrastaja
- Harrastaja
- Olen harrastaja, joka kyllä saa myös jonkin verran tuloja musiikkitoiminnasta. Päivätyö on muualla, mutta tulevaisuudessa olisi toiveissa päästä 50/50-tilanteeseen.
- Harrastaja
- Musiikinopettaja
- Ammattilainen

Mitä soitat ja kauanko olet soittanut?

- Viulua olen soittanut yli 30 vuotta, josta kansanmusiikkia aktiivisemmin n. 20 vuotta. Lisäksi soitan enemmän tai vähemmän aktiivisesti avainviulua ja banjoa.
- Kitara, piano, haitarit, mandoliini, välillä pikkasen banjoaki. Kitaraa oon soittanut eniten ja sitä oon harrastanut yläaste-ikäisestä asti eli n. 17 vuotta. Muita vähemmän, mutta aina joskus kuitenkin.
- Vähäriiviset haitarit 17v, viulu 16v.
- Mandoliinit ja muut vastaavat, kitara/huuliharppu, huuliharppuja...30-40 vuotta
- Soitan pääasiassa irlantilaista kansanmusiikkia viululla ja irlantilaistyyppisellä harpulla. Lisäksi laulan. Irlantilainen kansanmusiikki on ollut harrastukseksi 10 vuotta. Sitä ennen soitin 10 vuotta klassista viulua. Harppua olen soittanut nyt vähän yli 4 vuotta.
- Olen soittanut viulua noin viisivuotiaasta lähtien. Nykyään soitan myös muita kielisoittimia, kuten mandolaa, mandoliinia ja kitaraa.
- 23v.
- Soitan kitaraa ja mandoliinia. Kitaraa olen soittanut 14-vuotiaasta (klassinen, opiskelinkin sitä nuorena miehenä, fingerstyle, country ja country blues yms. akustinen). Mandoliini on kuitenkin tämänhetkinen pääsoittimeni kansanmusiikkipuolella. Sitä olen soittanut vähän yli kymmenen vuotta ja sitä soitan myös bluegrass/folk -yhtyeessä (nyt 4 vuotta).
- Harmonikka 37v, piano 43v, pasuuna 36v.
- Pääaine on laulu, sivusoinnin harmoni/koskettimet sekä pienkanteleet. Olen aloittanut musiikkiharrastuksen lapsena, soitin kotona vähän 5-kielistä kanteletta jo ennen kouluikää ja 7-vuotiaana aloitin pianotunnit. Kävin klassisen musiikkiopistoputken, mutta sain valittua kevyen laulun sivuaineeksi ja lau-

lusta tulikin myöhemmin pääasia. Jatkoin kansanmusiikin opintoihin, kävin ensin Ala-Könni-opiston ja valmistuin Joensuusta Karelia-amk:sta musiikki-pedagogiksi (Laulu/kansanmusiikki). Soittanut ja laulanut olen siis n.24 vuotta, josta kymmenisen vuotta ammattimaisesti.

Kuinka aktiivisesti käyt jameissa?

- Aina kun voin. Nyt elämäntilanne vaikuttaa siten, että se onnistuu liian harvoin, vähemmän kuin kerran kahdessa kuukaudessa.
- Niitä olis Kokkolassa tarjolla aika säännöllisesti, olikohan kerran kuussa Truba ry:n järjestämän KULMALLA tapahtuman puitteissa. Mutta en käynyt kovin aktiivisesti silloin kun olin vielä opiskelija ja tuli soitettua niin paljon muutenki ettei jotenki sitte jaksanu enää illalla lähtä. Ehkä tästä syksystä lähtien vois käydä aktiivisemmin, saa nähdä.
- Parin kuukauden välein
- Nyt harvakseltaan
- Kotikaupungissani ei ole jamitoimintaa, mutta pyrin käymään jameissa esim. Oulussa, Helsingissä, Tampereella ja ulkomailla. Etenkin kesällä ja syksyllä on festareiden ja ulkomaanreissujen yhteydessä enemmän tilaisuuksia päästä jameihin. Myös talviaikaan yritän yhdistää jamikäyntejä muihin kaupunkeihin suuntautuviin jameihin. Keskimäärin arvioisin, että käyn jameissa kerran kuukaudessa, mutta kesällä ja festareiden aikaan (esim. Kaustinen, Oulu Irish Festival) tulee kerralla jamiteltua useana päivänä peräkkäin.
- Olen käynyt nyt tasan 10 vuoden ajan melkein joka jameissa, jotka paikallisesti on järjestetty. Jameja meillä on kenties 25-30 vuodessa. Pari kertaa kuussa ja erityisjamit päälle.
- Aika harvoin aikataulujen takia. Niin usein kuin mahdollista, jos aika käy.
- Käyn jos niitä järjestetään, täälläpäin kuitenkin harvakseltaan. Kaustisella ja Haapaveden kursseilla kuitenkin lähes aina.

- Harvakseltaan, 2-3x vuodessa
- Todella harvoin niiden vähyyden vuoksi. Lisäksi laulu on jameihin hankala instrumentti. Olen joskus haaveillut laulujamien järjestämisestä! Viimeksi olen käynyt jameissa toissa kevättalvella, kun kävin Kokkolassa. Siellä oli kansanmusiikin opiskelijoiden järjestämät jamit paikallisessa bubissa. Soitin siellä harmoonia ja tamburiinia. Täällä Varsinais-Suomessa en ole varsinaisissa jameissa käynyt. Tosin sellaiset olisivat ilmeisesti olleet Laitilan Pellimannien pikkujouluissa, mutta en harmikseni ehtinyt silloin paikalle. Heidän ryhmässään (pappojen kanssa) kävin huvikseen toissa talvena soittelimassa harmoonia, jotta oma yhteissoittotaito pysyisi yllä. Menisin kyllä jameihin, jos niitä seudulla järjestettäisiin.

Millaiset ovat hyvät jamit?

- Hyvässä jamiporukassa on tasapuolisesti erilaisia soittimia (komppisoittimet, melodiasoittimet). Tällöin soitto on miellyttävää ja kappalevalinnat monipuolisia. On mukava saada soittaa omia suosikkejaan (hittikappaleita en ala tässä nyt luettelemaan...) mutta yhtä mukava on oppia uusia hyviä kappaleita ja usein legendaarisimpina jameina jäävätkin mieleen sellaiset, joissa on saanut haltuun jonkun uuden hienon kappaleen. Usein pienemmän porukan jameissa pääsee lähemmäksi muita soittajia, ja hienovireisempiin tulkintoihin. Toisaalta suuri, yli 10 hengen jamiporukka saa aikaan mahtavan tunnelman. Molempi parempi! Ajankohdalla ja paikalla ei mielestäni ole mitään merkitystä, kunhan paikka on lämmin ja suojaisa. Ainoa millä on väliä, ovat kanssamuusikot. Myöskin se on melko merkityksetöntä, onko jameissa yleisöä, sillä jamien motiivi on soittajien keskinäinen.
- Olis tietysti kiva jos olis käytettävissä useita eri soittimia, joita vois sitte vaihdella ja sitä kautta oppia uutta tutuista biiseistä. Ainaki osan kappaleista pitää olla vaikeusasteltaan sopivia että on helppo osallistua, vaikkei tuntis biisiä etukäteen. Ja aina olis myös mukavaa jos ohjelmistossa olis vaihtelun varaa. Ajankohtana alkuiltä toimii hyvin. Ja hyvässä jameissa tietenki-jos ne on baarissa-niin soittajalle on edullisempaa kävästä tiskillä ku muuten olis Jameihin tullaan viettään aikaa samanhenkisten kavereiden kans. Ilmapiiirin

pitää olla rennonletkeän mukava. Jotkut haluavat tulla jameihin vaan tanssiakseen, ja seki on tosi kivaa, ja sille pitäis olla puitteet kans hyvässä jami-paikassa. Hyvissä jameissa on myös selkeästi, vaihtoehtoisesti ennalta sovitettu jami-isäntä, jonka kautta soittovuorot varataan ja joka hoitaa jamien järjestelypuolen. Tämä käytäntö on tutumpi pop/jazz jameista kuin kamujameista.

- Tarpeeksi melodia- ja sointusoittajia, perkussionistit plussaa. Kaikilla mahdollisuus tarjota kappaletta, Ei selkeää "johtajaa" -> ohjelmisto monipuolista (sävellajit, vaikeusaste, tanssilaji...) -> kaikille, myös tanssijoille, avautuu mahdollisuus osallistua! Parhaat jamit syntyvät spontaanisti yllättävissä ympäristöissä.
- Hyvä jamiporukka on sellainen, että siinä kaikki pysyvät kydyissä
- Jamien onnistuminen johtuu monesta asiasta.
 - o Paikka voi varmaan olla mikä tahansa, kunhan siellä on tarpeeksi istuimia, ei ole liian kylmä ja (jos kyseessä on pubi/kahvila/tms.) siellä saa soittaa ilman, että kukaan tulee ajamaan pois. Ajankohdallakaan ei varmaan ole suurempaa väliä. Riippuu soittajasta, pääseekö hän paikalle. Tietysti erilaisten kansanmusiikkifestareiden aikaan jamit saa varmasti pystyyn missä ja milloin tahansa, mutta viikottaisen/kuukausittaisten jamien järjestämiseen tarvitaan tietenkin paikka (irkkujameissa useimmiten pubi/kahvila tms.) joka suostuu ottamaan jamit tiloihinsa. Jamien ajankohta riippuu tällöin myös ko. paikan aikataulusta ja soittajien pitää sopeutua siihen. Kaikki eivät varmaan pääse paikalle joka kerta. Itseasiassa ennen kuin irlantilaisen musiikin jamit siirtyivät pubiympäristöön (n. 60-70-luvulla) oli tapana järjestää jameja ja tansseja jonkun kotona. Sellaisiinkin jameihin olen välillä osallistunut ja ne ovat mukavia kokemuksia, mutta vaativat tietysti vähän enemmän järjestelyä kotinsa avaavalta soittajalta.
 - o Jameihin tarvitaan tietysti myös soittajia. Joskus jameista muodostuu massiiviset, yli 20 soittajan yhteissoitot, joskus taas paikalla on vain muutama ihminen. Molemmissa on puolensa. Jos soittajia on vähän,

on tärkeää, että he osaavat samoja kappaleita tai ovat edes valmiita tapailemaan toistensa soittamia kappaleita. Muuten ei oikein voi puhua yhteissoitosta. Kun soittajia on enemmän, tällaisia ongelmia on vähemmän. Jamivuosien aikana olen myös huomannut, että kun soittajia on vähän enemmän, ei tarvitse hätistellä pois mahdollisia epätoivottuja (usein humalaisia) kuuntelijoita, jotka tahtovat välttämättä tietää 1) mikä soitin tuo on 2) voimmeko soittaa jonkun tietyn kappaleen jne. jne. En tietenkään sano, etteikö soittajilta saisi kysyä asioita ja etteikö olisi mukava että ihmiset ovat kiinnostuneita, mutta rajansa kaikella :)

- Jamiporukasta: on vaikeaa sanoa, mikä olisi hyvä jamiporukka. Itse en varsinaisesti soita vakituisesti missään jameissa, mutta olen ristellyt eri jamiporukoiden välillä vuosikaudet, joten jotain suuntaviivoja on muodostunut. Melodiasoittimia on tietysti mukava olla, pelkällä kitaralla ja vaikkapa bodhran-rummulla ei kovin mittavia jameja soiteta. Mielestäni jameissa pääosassa ovat perinteisen irlantilaisen musiikin tanssikappaleet (reel, jig, hornpipe, marssi, masurkka, polkka, highland) ja laulut ovat mahdollisia mausteita. Melodiasoittajana ei ole kovin mukavaa istua jameissa, joissa joku laulaja dominoi soittoja ja esittää laulun toisensa perään. Yleensä jameissa on paikalla viulu, joku säestävä kielisoitin (kitara/buzuki/cittern), pilli, mahdollisesti huilu, joskus jopa 2-rivinen haitari tai irlantilainen säkkipilli. Näillä soittimilla saa paljon aikaa. Tosin ei haittaa, vaikka paikalla olisi vain esimerkiksi viuluja tai vain huiluja ja pillejä. Tällaisissa jameissa on mahdollista soittaa juuri sille soittimelle parhaiten sopivia kappaleita. Jamivuosieni aikana olen miltei aina ollut jameissa, joissa on ollut mukava, vastaanottavainen ja avoin tunnelma. Vaikka olenkin tullut vierailijana usein vakiintuneeseen jamiporukkaan, vastaanotto on aina ollut suojea ja ystävällinen.
- Kappaleista: Tiedyt kappaleet sopivat tietyille soittimille paremmin kuin toisille. Toisissa soittimissa skaala on rajallisempi kuin toisissa. En ole itse ollut minkään vakituisen jamiporukan jäsen, joten en tie-

dä, millä perusteella jamiporukoille muotoutuu tiettyjä settejä, joita aina soitetaan, mutta eri jamirinkien välillä risteilevänä soittajana olen opetellut/oppinut soittaessa suuren määrän kappaleita, joita soitan vain jameissa. Esimerkiksi Oulussa ja Helsingissä soitetaan hyvinkin erilaisia kappaleita. Oulussa on useita irlantilaisen säkkipillin soittajia, aktiivinen jamiporukka ja vuotuiset irlantilaisen musiikin ja kulttuurin festivaalit. Mielestäni etenkin säkkipillit ovat muokanneet Oulun jami-en kappalevalikoimaa tietynlaiseksi. Helsingissä taas jamiporukat ovat pyörineet paljon kauemmin kuin Oulussa, soittajat ehkä vaihtu-neet useamman kerran (ja toisaalta pysyneet myös osaltaan samoi-na vuosikaudet) ja kappalevalikoima on siksi erilainen ja ehkä laa-jempi. Kuten sanottua, itse olen sekä Suomen että Irlannin jameissa oppinut suuren määrän kappaleita, joita soitan vain jameissa. En useinkaan tiedä ko. kappaleiden nimiä, enkä välttämättä muista niitä kun soitan itsekseni kotona, mutta osaan ne jameissa. Lisäksi olen huomannut, että jos tiedän kappaleen nimen, osaan sen siinä tapa-uksessa ns. kunnolla. Muistan sen siis itse, soitan sitä itse kokoa-massani setissä muiden sopivien kappaleiden kanssa, se on tietyllä tapaa "oma" jamikappaleeni.

- Hyvissä jameissa on soittajia, jotka kommunikoivat ensisijaisesti musiikin kautta: he kuuntelevat toisiaan ja kokonaisuutta tarkalla korvalla. Myös mu-sikaaliset vitsit ovat sallittuja. Musiikin lajilla ei ole niin väliä, kunhan yhteistä repertuaaria löytyy tunniksi, pariaksi. Muussa tapauksessa soitto ei oikein pääse kunnolla käyntiin. Kansanmusiikissa parasta on se, että porukkaan mahtuu vaivatta kaiken ikäisiä ja kaikenlaisia soittajia! Paras ajankohta aloittaa jamit on klo 17-19 välillä. Keskiyöllä voikin sitten jo hilautua kotiin nukkumaan. Paras paikka on tunnelmallinen, sopivan kokoinen ja akustii-kaltaan kohtalainen; ei hallimainen, pehmeitä materiaaleja. Tilajärjestelyt ovat parhaimmillaan hyvin yksinkertaiset: pöytä ja tuoleja.
- Pienen porukan yksityisjamit ovat minulle mukavinta. Isoissa jameissakin on tunnelmaa, mutta siihen tunnelmaan pääsen sisälle vain harvoin. Pie-

nessä porukassa voi opetella biisejä ja vähän sovittaa eikä vain paahtaa menemään.

- Nuottijamit ovat mukavia, koska kappaleiden osaaminen ei ole edellytys, kun voi soittaa prima vista. Soittoporukalla ei muuten ole väliä, mutta en pidä sitä, jos joku katsoo ns. nokkavartta pitkin, jos ei satu osaamaan kappaletta tai soittaa siihen väärää sointuja. Tällaista olen kokenut. Ajankohdalla tai paikallakaan ei ole merkitystä. Yleensä ne ovat kapakoissa, mutta en juo alkoholia, joten se karsii joitakin tilanteita pois.
- Olutravintolassa pääsee fiilikseen, kuitenkin tunnelma ei silti ole mennyt koskaan överiksi. pa, jonka joku huolehtii, peruspoppoo, jolla päästän vauhtiin.
- Jameissa pääasia on hyväksyvä ja turvallinen ilmapiiri, jotta jokainen soitto-aidoistaan huolimatta uskaltaa tulla mukaan musisointiin. Yhteinen hauskanpito ja musiikista nauttiminen on pääasia, ei ikärakenne, taitotasoa tai välttämättä edes itse kappaleet. Aina on hauskaa, jos osa porukasta innostuu tanssimaan ja usein tanssijat toivovatkin, mitä haluaisivat tanssia, esim. Soittakaa polkkaa! Se vie jamitilannetta kuin itsestään eteenpäin ja luo tunnelmaa! Tunnelmallinen hämyisä baari tai muu paikka, jossa on riittävästi tilaa tanssia on kaikkein paras. Alkoholi ei ole mikään välttämättömyys, mutta saattaa vapauttaa tunnelmaa.

Mitä kehitettävää jamitoiminnassa on?

- Enemmän jameja!
- Kokkolan jamikulttuuriin ilmestyi joku aika sitten jamivihko, onkohan siitä jo uuski "painos"... Kuiteski se kehitti osaltaan toimintaa, koska vihkosta löytyi ohjelmistoa, jota jamiporukka sitte pystyy soittamaan jos muuten yhteistä matskua ei olisi löytynyt.
- Kaikkien soitinryhmien edustajien tulisi tuntea itsensä tervetulleiksi jameihin. Tässä helpottaa jamiohjelmiston monipuolisuus. Mikäli kaikki kappaleet soitetaan viulisteille luontevasta A-duurista, on vähäriivisen soittajan lähes

mahdotonta osallistua. Pelimanijameista puuttuu nykyisin lähes kokonaan laulut!!! Olen kuullut, että useat laulajat kokevat olonsa epämukavaksi jami-tilanteissa. Tähänkin lienee osasyynä se, että joku soittaja ottaa jameissa "johtajan" roolin ja aloittaa ainoastaan instrumentaalikappaleita.

- ehkä siinä kehittyy kukin henkilökohtaisesti silloin, kun homma saadaan toimimaan. Itse toimintaa voisi tuoda enemmän julkisemmaksi...jos on otollista kuulijakuntaa lähistöllä.
- Jameja pitäisi olla enemmän ja jamikulttuuri tuntuu edelleen olevan aika tuntematon käsite etenkin yleisölle (vaikka jameissa ei tietenkään soiteta varsinaisesti yleisölle). Soitan itse irlantilaista kansanmusiikkia, jonka piirissä jamikäytäntö on luonnollinen osa musiikin jakamista ja yhdessäoloa, mutta en niinkään tiedä, mikä tilanne on esim. suomalaisen kansanmusiikin kohdalla. Minusta ainakin tuntuu, että suomalaista kansanmusiikkia soite-taan julkisesti vain erityistilanteissa (festarit, juhlat). Ehkä tilanne on muuttumassa, en osaa sanoa. Ehkä suomalaista kansanmusiikkiäkin voisi tuoda esille paremmin jamien kautta. Joka kerta kun kerron irlantilaisille, että Suomessa kuulee helpommin irlantilaista kansanmusiikkia kuin suomalais- ta, hämmästys on suuri. Juuri kesällä ollessani taas kerran soittamassa ke- säkoulussa Irlannissa tämä aihe tuli taas kerran puheeksi jameissa ja joku kysyikin miksi Suomessakin ei voitaisi mennä soittimien kanssa pubiin tms. ja vain soittaa siksi koska se on kivaa. Oli vähän vaikea keksiä vastausta :)
- Yhteisen repertuaarin kehittäminen, erilaisten genrejamien luominen, eri tai- totasojen houstaaminen samoissa tai eri jameissa, kommunikaatio ja soitto- kavereiden löytäminen ovat suurimpia haasteita.
- Enemmän jameja.
- Kehitettävää jamitoiminnassa: ks. vastaus 4. Osallistumiskynnystä alas, rohkaisua ujoille. Kun sovitaan, mikä biisi otetaan seuraavaksi, olisi kohtuul- lista, että vaikka vetäjä sanoisi, missä sävellajissa mennään.
- Sitä tulisi tarjota enemmän harrastajille ja sekoittaa ammattilais- ja harrasta- japorukoita keskenään. On hieman rassaavaa, että ammattiin opiskelevat

kansanmuusikot jamittelevat vain keskenään ja pappapelimannit ovat siitä aivan erillään. Näiden molempien tulisi tehdä enemmän yhteistyötä ja koota voimavaransa järjestäessään tilaisuuksia. Sitten vielä tämä laulajien tilanne jameissa tulisi myös ottaa huomioon. Ihan hyvin voisi välillä soittaa myös tanssittavia biisejä, joissa olisi sanat tai järjestää myös pelkkiä laulujameja, joissa voisi keksiä laulustemmoja ja erilaisia taustoja lennosta.

Vapaa sana

- Kansanmusiikki on minulle tärkeä ja rakas harrastus ja etenkin irlantilainen kansanmusiikki on minulle se juttu, jonka parissa jaksan puuhastella. Luulen, että juuri jamien kautta soittoon tuleva yhteisöllisyys ja ilo vaikuttavat eniten harrastuksen mielekkyyteen. Klassisen musiikin puolella en ainakaan itse kokenut lapsena mitään vastaavaa, ja ehkä siksi kippasin klassisen musiikin harjoittelun yli laidan, kun "löysin" kansanmusiikin.
- Mukavaa, että tällaista asiaa selvitetään! Jameilu on mielestäni paras tapa motivoida kaikenikäisiä muusikoita; jameissa tapaa ihmisiä, jotka ovat niin esikuvia itselle kuin ihmisiä, jotka ovat alkutaipaleellaan, ja joille voin itse olla avuksi. Jameja olisin kaivannut lapsena ja nuorena, en vain tiennyt, että sellaistaakin on. Olen harrastanut ensisijaisesti irlantilaista musiikkia, osittain siksi, että se on kiehtova ja haastava laji, mutta osittain myös siksi, että esimerkiksi Suomi/Skandi-musiikin jameja ei löydy niin mistään. Järjestäisin itse, jos töiltäni ehtisin.
- Haapavesi-folkin kurssijamit ovat aina mukavia, joko kuunnella tai soittaa. Parhaat, joihin olen osallistunut, pidettiin H-vedellä Marjuska-pubissa viime syksynä ja siellä soitettiin isolla, vapaamuotoisella kokoonpanolla Haapaveden nuottikirjaa läpi ja hauskaa oli.
- Vaikka jameissa esiinnyttäen, silti esiintymisestä ei tarvitse ottaa paineita, koska monet kappaleet soitetaan tuossa hetkessä ensimmäistä kertaa, eli mahdolliset virheet ja haksahdukset ovat sallittuja. Toisaalta näissä tilaisuuksissa saa uusia kontakteja ja voi olla vetäisoppijana.

- Minua kiinnostaisi alkaa järjestää jameja Walon talolle Laitilaan, sitten kun sen korjaus valmistuu. Paikka on juuri sopivan kokoinen ja tunnelmaltaan ihana! Se on suomen vanhin seurojentalo, alunperin Raittiusseura Walon v.1886 valmistunut hirsinen rakennus suojellulla kalmistoalueella. Hyviä neuvoja otetaan vastaan, kokemuksia siitä, kuinka saada hyviä jameja aikaan! Ongelmana täällä on lähinnä kansanmusiikin harrastajien vähyys ja korkea ikä. Uudistumista, esim. vapautta instrumenttien sekä kappalevalintojen suhteen pitäisi saada ujutettua pelimanniporukoihin, jotta soittajat eivät alueelta täysin katoa viimeisten pappojen kuoltua. Nuoria innokkaita harrastajia tarvittaisiin siis lisää. Sama tilanne taitaa olla ympäri Suomen näissä maaseutupaikajissa ja pikkukaupungeissa muutamia poikkeuksia lukuunottamatta. Sama tilanne on myös esim. Mieskuoroporukoiden kanssa.

Ote sähköpostihaastattelusta 14.11.2013, Pro Kaustinen ry:n toiminnanjohtaja-tuottaja Sini Keränen

YHTEISÖLLISYYS (Pro Kaustinen ry:n vuosikertomus 2013)

Kaustisen kansanmusiikkijuhlat on alusta saakka rakentunut oman alueensa vahvan, elävän pelimannikulttuurin varaan. Neljän vuosisadan pelimannihenki yhä elää voimakkaana ja dynaamisena maantieteellisesti yhtenäisellä alueella. Tästä vahvimpana todisteena oli jälleen lasten ja nuorten suuri lukumäärä juhlien esiintyjien ja yleisön joukossa.

Ohjelmarakenne ylläpitää ammattilaisryhmien ja harrastajien välisen tasapainon, mahdollistaa sekä kotimaisen ja kansainvälisen musiikin että harrastaja- ja ammattilaiskentän vuorovaikutuksen ja tarjoaa yleisölle mahdollisuuden osallistua juhliin kokijan lisäksi tekijänä. Kuka tahansa festivaalikävijöistä voi samaan aikaan olla osa esitystä: Yleisö voi osallistua itse musisointiin, lauluun ja tanssiin kuten myös työpajatoimintaan ja täsmäopetukseen esimerkiksi tietyn tanssin osalta. Osallistavan festivaalin periaatetta tuetaan kannustamalla yleisöä luomaan festivaalista myös omanlaisensa kokemuksen. Niin kutsuttujen puskasoittopaikkojen määrään panostetaan edelleen.

Kaustisella kaikki ovat pelimanneja. Selkeää jaottelua ammattimuusikoiden ja harrastajapelimannien välillä vältetään, ja konsertit sekoittuvat monipuoliseksi kokonaisuudeksi tarjoten yllätyksellisiä elämyksiä niin asiaan vihkiytyneille kuin kansanmusiikkikenttää vähemmän tuntevallekin yleisöllekin.

Ote sähköpostihaastattelusta 15.11.2013, Kaustisen kansanmusiikkijuhlien taiteellinen tuottaja/freelance-muusikko Antti Järvelä

I: Miten näet yleisesti kansanmusiikin ja kamujamien tilanteen tällä hetkellä? Eri-tyisesti siis kansanmusiikin harrastuneisuuden/tunnettuuden. (Mua kiinnostaa, miten jameja voisi hyödyntää nimenomaan kamusta tiedottamisessa.)

A: Jameja saisi olla enemmän, muttei niinkään ehkä siinä muodossa, miten useat jameja ajattelevat. Jamittelemine ei ole pelkästään julkisilla paikoilla tapahtuvaa sosiaalista soitantaa ja yhdessäoloa, vaan mun mielestä jamittelemine voi tapahtua melkein missä tahansa jopa ihan itsekseenkin => Parhaat jamit yleensä kyllä syntyvät toisten muusikoiden myötä- ja keskinäisellä vaikutuksella ja eritoten spontaanisti syntyvät jamitilanteet useimmiten nostavat fiilistä vielä aivan toiselle kommunikatiiviselle sekä luovalle tasolle. Mitä enemmän asianosaisilla on kiinnostusta ja intohimoa kansanmusiikkia kohtaan, sitä todennäköisemmin kohtaamistilanteissa jotakin musiikillista aina syntyy => Aivan kuten mihin tahansa muuhunkin mielekkääseen ja monipuoliseen harrastamiseen, myös musiikin harrastamiseen kuuluu terve kehityshakuisuus mitä enemmän ja kauempikestoisemmin siihen jaksetaan perehtyä. Taitojen karttuminen lisää myös yleensä intoa mitä suurimmissa määrin, kun kehitysympäristö on suotuista niin musisoivien, kuin ymmärtävien ystävienkin suhteen. Tiedottaminen tässä yhteydessä vaatisi hyvin yhtenäisen verkoston niin tavoitteiltaan, kuin mielipiteiltäänkin => Siihen on kansanmusiikkiväellä vielä pitkä matka kuljettavana.

I: Mitä haluaisit nykyisessä kamujamikulttuurissa kehittää? (Esim. laulu- ja tanssijamit - niitä selkeästi kaivattaisiin. Mitä vaatisi onnistuakseen?)

A: Lähtökohtaisesti (ja tämä on mun mielipide, mutta mielestäni oikea suunta) nämä kaikki, eli soitto, laulu ja tanssi, kuuluvat etenkin läntisessä perinteessä aikalailla perusteellisesti yhteen. En vain ymmärrä, miksi jatkuvasti jankutetaan siitä, että pitäisi olla erikseen niin ja näin... Esim. kansantanssipuolella on menty pahasti metsään siinä, että kaikesta on tehty niin koreografiakeskeistä ja periaatteessa irrotettu tanssit niiden tärkeimmästä, eli elävästä musiikillisesta yhteydestä. Kansanmusiikkipuolella taas lyödään päätä aiheen suhteen siinä, että yritetään tehdä

estradioidetta perehtymättä kunnolla niihin peruselementteihin, mihin musiikkia kuunteleva (ja tottakai myös itse soittajat..) yleisö luontaisesti hyvin todennäköisesti reagoi. Laulupuolella on myös menty niin kauas kohti esim. ääni-improvisaatiokeskeistä maailmaa, että laulamisen perustaitojen opettelu ja syventäminen on unohdettu lähes kokonaan kaiken uuden ja viehättävän kuilun partaalla. Vuorovaikutusta, yhteisideointia ja hyviä inspiraation lähteitä niin henkilö- kuin materiaalipuolella, niin kyllä se ihan varmasti siitä. Eikä liikaa sitä voi voita kun ei niin ja ei näin..mäkä mäkä =) Suomen arkistot on pullollaan lauluja, kaikista kotimaassa vakiintuneista tanssilajeista löytyy myös paljon lauluja - mikä siinä on, ettei niitä käytetä hyödyksi - kaikki kuitenkin tunnistavat monet vanhat 'hitit', mutta mikä sen kynnyksen muodostaa, ettei jameissa voida spontaanisti vetää hyvällä yhteisimeiningillä vaikka Vesivehmaan jenkkää, mitä tahansa rekilaulua, Kaksipa Poikaa Kurikasta, Maijan masurkka, Tiskarin Polkka, Kekkerit Mäkelän kanatarhassa, laulettavia valsseja löytyy vaikka millä mitalla, Lampaan polska, polskalauluja on vaikka kuinka - mun mielestä ongelma on kyllä enemmän (miltei täysin) asennepuolella. Piste.

I: Miten sä näet soittotaidon merkityksen jameissa? Yhtenä osana opparia oon miettinyt jamien käyttämistä sosiokulttuurisen työn ja innostamisen menetelmänä. Yksi iso ongelmakohta on soittotaidottomat, joille jamit voisivat kuitenkin antaa paljon. Yksi vaihtoehto on juuri ne laulu- ja tanssijamit, jolloin ei tarvita minkään instrumentin hallintaa. Mahdollista on tietysti myös opettaa osallistujille siinä hetkessä esim. seuraavassa biisissä tarvittavat soinnut vaikkapa bassolla tai harmonilla. Mitkä soittimet olis sun mielestä sopivia tähän? Luuletko että tällasessa tapauksessa pärjättäisiin aloittelijaporukalla (plus ohjaaja(t)), vai pitääkö mukana olla esim. viulisteja tai vaikka tämmääjiä, joilla homma on hallussa? (Riippuu varmaan paljon siitä, millaisista osallistujista on kyse)

-> Eli mitä vähimmäisvaatimuksia on, että saadaan jamit aikaiseksi?

A: Olen jo aikaisemmissa vastauksissa vastannut osin tähän. Kaikki lähtee mun mielestä omakohtaisesta kiinnostuksesta. Kaikilla on mahdollisuus oppia ja jameissa yleensä on hyvä olla jotain perustaitoja olemassa. Yksilöopetusta eri instrumenteissa on tarjolla laajalla haitarilla. Tälle tekemiselle (kansanmusiikille kaikissa muodoissa) tarvitaan uusia sosiaalisia kiinnekohtia ja käyttötarkoituksia.

Usein jamisoitossa oppiminen tapahtuu juuri siinä hetkessä ja aina kun itse osallistun jameihin, niin parasta on kun et tiedä kappaletta ja yrität oppia siitä mahdollisimman paljon hetkessä. Nykyään lähes kaikilla kulkee kannettava tallennusväline aina mukana, joten muistiinpanojen tekeminenkin on suht' helppoa - eri asia sitten, kuinka moni palaa noiden muistiinpanojen pariin ja tekee kotiläksynsä. Niin tehdessään on taas oppinut jotain ja osaa vähän enemmän seuraavalla kerralla. Yksi asia, mitä Suomessa ei vain tehdä riittävästi jameissa on toistaminen. Monet soittajat kyllästyvät liian nopeasti omaan (ja ehkä myös soittokaverien) soittamiseen ja vaihtavat nopeasti kappaletta. Toistot takaavat sen, että uudet tulokkaat ja aavisituksen hitaammat oppijat myös saavat sävelmästä edes jonkinlaisen hahmon mieleensä. Jamisävelmistön opettelu jonkin sortin tasoryhmissä voisi toimia soittimesta riippumatta.. täytyy vain löytää tarkoitukseen sopivat ja eritoten innostavat sekä asiasta innostuneet vetäjät. Vähimmäisvaatimuksena (tässä sosiaalisessa yhteydessä) kaksi innostunutta asianosaista. Eikä kyseessä tarvi olla välttämättä edes kansanmusiikki, jos siitä ei mitään tiedä - tarkoitus on, että nautitaan ja inspiroidutaan yhdessä olemisesta, kokeilemisesta ja tekemisestä sekä sallitaan jokainen itsellemme myös erehtymisten ja niistä selviämään oppimisen kasvattavat, mutta samalla mahdollisesti myös verrattain riemastuttavat (yhteis)kokemukset =)